

и 1419/1а

СЛОВ'ЯНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ

УПОРЯДКУВАВ
В. СТАРИЙ.

Казки *и 1419/1а*

Видання
Тва „ЧАС“,
Київ—Прага.

75053

СЛОВ'ЯНСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ

З ЧЕСЬКОЇ МОВИ ПЕРЕКЛАВ

В. СТАРИЙ.

Видання Товариства „ЧАС“ у Києві.

Прага, 1919.

Друкарня „Політики“ в Празі.

и 1419x

ЗМІСТ: Стор.

Неслух'яні козенята,
(словацька) . . . 5.

Ведмідь та лисичка,
(ходська) 7.

Чого собака лихий на кішку?
(чеська) 9.

Пес, (словацька) 13.

Ячкова мандрівка,
(словацька) 18.

Про трьох зміїв, (словинська) . 21.

Хитрий брехун, (чеська) . . . 27.

Княженко Троян, (сербська) . 28.

Печивал, (польська) 32.

Заворожена королівна,
(чеська) 40.

Короленко та ремесство,
(болгарська) . . . 46.

Старий собака, (словацька) . . 49.

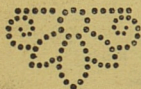
Яговинки, (чеська) 52.

Король Коята, (московська) . 60.

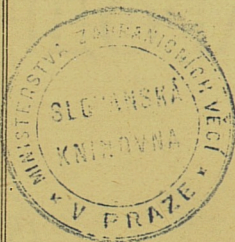
Юрко з козою, (ходська) . . 76.

Невдячне курчатко, (чеська) . 83.

Кіт та баран, (чеська) 86.

3 es
8 es 4c.

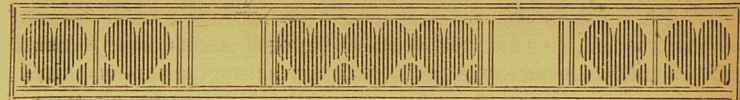
11800

SLOVANSKÁ KNIHOVNA

3186113600

СКЛАД ВИДАННЯ :
Книжна Комора „ЧАС“,
Київ, Володимирська, 42.
Продаж _____
повсіх книгарнях України

Чехія — країна, в якій дуже люблять дітей. І по містах, і по глухих селах всі дорослі і старшенькі діти незвичайно обережно підходять до маненьких „будучих людей“, ніжно бавлять та пестять їх, стараючись уникнути всього, що так чи інакше може засмутити малечу. Ласкавою розвагою й батьки, й чужі люде при всякій нагоді намагаються зробити дитині приємність, викликати радісну усмішку на її кругленькому, рожевому личку. Можете прожити кілька місяців в якомусь чеському місті й жодного разу не почути дитячого плачу. Хіба часом якийсь пузанчик зачепиться за камінець й ненароком розквасить собі носа. От же тоді всі, хто б по якій важливій справі не біг вулицею, кожен спиниться, щоби розважити потерпілого від власної необачности малого чеського громадянина.

З тієї великої любови до „малих цих“ виходить у Чехів і піклування про всебічне виховання чеської дівори, як з боку духового, так і з боку фізичного. Тим же треба пояснити й той факт, що небагата, порівнюючи, визначними оригінальними творами чеська загальна література, дає надзвичайну силу й оригінального, й перекладного матеріалу для дитячого читання, чим, на жаль, ще не можемо дуже похвалитися ми.

Одже, з огляду на помітний брак у нас дитячої літератури української, а також з метою ознайомлення наших дітей з казковою творчістю близького нам по духу й звичаях чеського на-

роду, я й упорядкував цю книжечку, що містить в собі, правда, не тільки чеські, словацкі та ходські народні казки, але й деякі твори інших словянських народів, які стали лектурою чеських дітей.

Для цієї книжечки я не старався спеціально добірати якогось однотипового матеріалу, а взяв лише більш характерні казочки, що своїм колоритом ближче підходять до звиклої нашим дітям обстанови й мають в собі аромат безхитросної народньої творчости, од якої часами чуєш самий безпосередній примитивизм (напр., словинська казочка „Про трьох зміїв“).

При перекладі я силкувався по-зможі додержувати точности оригінала й тільки в рідких випадках, в інтересах більшої зрозумілости оповідання нашим дітям, брав наш рідний образ чи зворот на заміну далекого чужого.

Всі казочки перекладено з мов: чеської, ходської та словацької; навіть відома всім нам — московська, що в чеському перекладі помітно, але ж не на шкоду собі, відрізняється від оригіналу.

Книжечку видано не у вигляді книжок для самостійного дитячого читання, бо можна сподіватися, що діти будуть тільки слухати ті казочки, які з неї читатимуть їм дорослі.

В. Старий.

НЕСЛУХ'ЯНІ КОЗЕНЯТА.

(Словацька народня казочка).

Жила собі одна коза й мала вона четвірко козенят. Якось ото трапилось їй, що мусила сама відійти далеко, чи то на пашу, чи куди инде. От вона покликала своїх козеняток та й каже:

— Мушу я, мої любі діточки, піти з дому, а вас зоставляю самотніх. Ворітця я замкну, а вам кажу, щоб нікому їх не відчиняли, аж поки не почуєте мого голосу!

Козенятка пообіцяли маму послухати, а коза добре засунула ворітця і спокійненько пішла собі.

Не довго й тривало, як прибігла лисичка та й почала гукати:

— Козенята, мої дитинчата,
Одчинить мені ворітчата:
Принесла я вам молочка
Повні горщеньята!

Козенята послухали - послухали, а потім і відповідають:

— Не відчинем воріток,
То не мамин голосок:
Наша люба ньенька
Говорить тоненько!

Одже лисичка на те не зважила. За якусь хвилюку прибігла знову й почала говорити вже тончим голоском:

Козенята, мої дитинчата!
Одчинить швидче ворітчата!
Маю про вас молочка
Повні горщеньята!

Послухали знову козенята, послухали, та й кажуть:

— Ні, ні! Не відчинем воріток:
То не мамин голосок.
Наша неня гарнісенька
Має голос тонісенький!

Відойшла лисичка знову, а за хвилику вже гукала,
яким тільки вміла, тонісеньким голоском:

Козенята, мої дитинчата!
Одчиняйте ж ворітчата:
Несу солодкого молочка
Повнісенькі горщеньята!

Послухали козенятка й не могли на той раз впізнати,
чи то неньчин голос, чи—ні. Одно й каже:

— То голосок нашої ненечки.

А друге:

— Ні!

Третє мовило:

— Одчинемо!

А четвертє:

— Ні за що!

І не могли вони ніяк порозумітися, щò саме треба
зробити. Спочатку сперечались, а потім почали битись.
Та так завзято одно одного лобами штовхали та во-
втузились, щò й ворітця висадили. От тоді лисичка
поміж них ускочила і всіх чотирьох поїла.

ВЕДМІДЬ ТА ЛИСИЧКА.

(Ходська народня казка.)

Якось одного разу прокинувся ведмідь в своїй лісовій берлозі й почув, що йому дуже хочеться їсти. От він собі й каже:

— Що ж маю тепера робити? Вилежатись — то я вже досить вилежався, тепер як би ще щось трапилося й на зуб!

Витягся потім кілька разів, виліз із нори й озирнувся навкруги: куди й що? Поки ж він ото так сюди-туди оглядався, — назустіч йому лисичка. От її тільки ведмедеві й не вистачало: враз вхопив у свої лабеті! Держить її лапами за карк та й каже:

— Гей, лиско, лиско! На цей раз прийшов тобі кінець. Я оце добренько виспався, проголодався, а ти вскочила мені перша просто в лапи. Мусиш бути мені на снідання!

— Ой, дядечку ведмедику! — почала лисичка ласкаво та звичайненько, ніби то вона й ні трішки не злякалася, — чи то ж тобі охота ламати на мені свої зуби? Та ти ж бо тільки глянь на мене, адже ж я всього й маю, що саму шкуру та кости! Я нещодавно привела дитинчат; дома чекають на мене аж троє моїх щеняточок. Чи то ж добре було б у тебе на серці, коли б з-за якогось там нещасного твого снідання мусило аж тройко загинути з голоду?!

Ведмідь щось пробурчав собі під ніс, але лисички з пазурів не випустив. Лисичка почала його знов умовляти:

— Чи знаєш що, дідусю? Я тобі покажу щось краще на снідання. Та ще й сама допоможу неодмінно добути. Ось, коли хочеш, то ходи лишень зараз зі мною!

Ведмідь, прочувши про кращий сніданок, промовив:

— Звісно коли щось лінше, то чому й ні!

І одразу пішов вкупі з хитрою лисицею.

Ну, добре.

Було вже перед світом, але ж повний місяць ще ясно світив на небі. Лисичка повела ведмідя з лісу просто до села. Під селом спинилися біля колодязя.

— Бачиш, — каже вона ведмедеві, нагинаючись через цямрину — ведмідь нахилився й собі, — чи бачиш там, на дні криниці отой кружалок сиру?

— А ну, покажи, покажи швидче!

І так закортіло ведмедеві того сиру, що він відопхнув лисичку від цямрини, аби самому краще заглянути в колодязя.

— Позавчора увечері приходила я сюди за курчатком, — розповідала потім лисичка, — пильнувала тихесенько за курником й сама своїми очима бачила, як селянин ховав до колодязя отой сир.

Ведмідь, як таке зачув та ще й справді побачив на дні колодязя кружало, забув про все на світі, аби тільки йому допасть до сиру. От він і каже лисиці:

— Лізь мені цю ж мить по той сир!

— Добре, я полізу, — відказує лисичка, а сама вже заздальгідь надумала, як найкраще замазати ведмедеві очі. — Я, — каже, — полізу, од же ж тільки я вже бачу, що одна я такого діла не підважу, мусиш і ти мені допомагати!

Ведмідь щось пробурчав, але до пуття нічого не промовив. Лисичка потім швиденько влізла в цебер, а ведмедеві розказала, що й як: мав він крутити вала й помалу спускати цебра.

Ведмідь крутив, крутив, але ж цебер ні з місця: так і зостався, як був, над цямриною.

— Е, так нічого не вийде! — закрутила лисичка головою. — Я ж таки вже наперед тобі говорила, що в мене тільки шкура та кости. Ото ж я на той цебер занадто легка. Нічого з того не буде, коли з тобою не поміняємося! Ти тяжчий за мене, то й улізь тепер у цебро, а я буду тебе спускати. Коли вже там, внизу візьмеш кружало, поторгай цепом, то я тебе й витягну на-гору . . . Тільки ж я тобі ще ось що скажу, — додала лисичка таким ширим-ширим голосом, щоб їй ведмідь і зовсім поняв віри, — як тільки ти вернешся з сиром, то даси й мені шматочок про моїх тройко діточок, щоб мали й вони гостинчика.

Ведмідь на те буркнув, що дасть. Ще раз уважно подивився через цямрину, де саме лежить те кружало, й гуп до цебра! Тоді лисичка пустила ключку, що тримала мотуза, — вал тільки торг-торг! — і ведмідь з цебром полетів у глибиню.

Потроху розійшлося по воді два-три ко́ла, а потім вода зійшлася над ведмедем на віки - вічні . . .

Й життя стратив, й сиру не здобув, бо ж йому та лукава лисичка показувала не кружало сиру, а місяшне коло, що відбивалося на дні колодязя, мов у дзеркалі

ЧОГО СОБАКА ЛИХИЙ НА КІШКУ?

(Чеська народня казочка).

Минуло вже дуже-дуже багато часу, як трапилась ця пригода; навряд, чи хтось з тих людей, що ще й досі живі, бачив її на власні очі. А скинилося все це ще в ті, давно-минулі часи, коли ще звірі вмiли говорити людському й проживали в такій дружній злагоді й самі проміж собою, й з людьми, що аж любо було дивитися.

Особливо собака, кішка та миша жили так лагідно, мов пальці на одній руці. Собака доглядав господи й у дорозі проважав свого пана, кішка дримала в хаті за коменом, а миша доглядала засіки та стодолу. Ото ж так, дуже зо всього задоволені, й жили вони собі лагідно під однією стріхою, одно-одному ні в чому не заздрючи. Та, бач, трапилась якомсь така пригода, що порвала враз усі приятельські звязки поміж ними.

Та прикра ворожнеча розпочалася в оселі різника Дурнорада, а відтіль поширилася скрізь з такою прудкістю, що треба тільки дивуватись, та й годі!...

Якомсь купив собі Дурнорад в сусідньому селі гарненьке телятко й — що було йому наймиліше! — купив дуже дешево. Та тільки ж, — як і завжди на цім світі буває, — нема нічого такого, щоб не мало якогось ганджу!

Так ото вийшло й з тим телятком. Телятко було й гарне на вигляд, і дешево, але ж страшенно уперте. І, як вивів його різник за село, уперлося так, немов тобі зкам'яніло. Дарма він його й добрим словом умовляв, даремно й лявав, — нічого не помагало: теля а-ні на крок не зсунулось з місця.

Коли ж уже різник переконався, що сам нічого не вдіє, — покликав він до помочі свого собаку, Рубина. Але ж Рубин вже давно був незадоволений з свого господаря, а найбільше з тої причини, що хазяїн платив йому не по правді. А Рубин мав уперту голову, й, коли часом хазяїн йому загрожував, або іноді витягував і палицею, то він тоді й навмисне коверзував.

— А ну лишень, Рубине, гав, гав! Полякай трішки теля! — по-доброму звернувся різник до пса. Але ж Рубин, замість того, щоб загавкати на телятко, сів на задні лапи й почав правити:

— Ти, пане, не по правді зо мною накладаєш. Я служу тобі чесно, а ти мене завжди кривдиш і не віддаєш мені всього мого заробітку!

— Та, годі вже! — лагідно відповів різник. — Побіжи краще та зажени мені теля, а я тобі поліпшу удержання.

— Авже ж, куди пак! Ти такий, що так і поліпшиш! — гірко відмовив Рубин, притоптуючи передніми ногами.

— Та чого ж ти власне від мене хочеш? — спитався різник.

— Я хочу, що б ти віддавав мені принаймні все те м'ясо, яке падає з столу, коли ти його розрубеш на шматки! Тоді я тобі прижену телятко й буду далі служити ще вірніше, як дотепер.

— Ну, гаразд! Буде по твоєму! — відповів різник і хитро посміхнувся.

Рубин одразу помітив той усміх, але все ж таки загавкав, як було слід, і погнав уперте телятко. Телятко жалісно замакало й почало само бігти просто додому. Рубин потихеньку біг за ним, але ж той лукавий різників усміх не йшов йому з думки.

От, коли вже вони увійшли у двір, Рубин виступив наперед, сів знову проти свого пана на задні лапи й, трівожно переступаючи передніми, почав говорити:

— Я, звісно, вірю тобі, пане. що ти сповниш свою обіцянку, але було б мені далеко краще на серці, коли б ти все те списав, як годиться, на папері!

— Про мене! — кивнув головою господарь; узяв перо й написав на папері все, що пообіцяв Рубинові.

— Дивися ж тільки, добре приховай тую умову, — порадив він, віддаючи псові папірця; й знову ущипливо усміхнувся.

Рубина від того немов у серце штовхнуло, й почав він тепер боятися, щоб часом пан якось потайки не відобрав у нього того паперу. Довго він міркував, куди б його краще приховати, а потім нарешті згадав про кішку.

— Кішка часто виходить на прогулянку по світах, — міркував він, — знає багато потаємних містин, куди ні сонце не загляне, а не то що мій пан. Вже ніхто краще не сховає мого паперу, як вона!

Як надумав, так і зробив.

Кішка з радістю його послухала. Взяла того листа й заховала під дахом. Рубин цілком заспокоївся, вернувся до хазяїна й заліг під тим столом, на якому різник рубав м'ясо. Та вже через недовгий час збавив бідолашний пес, чого то так ущіпливо посміхався його хазяїн, коли давав йому листа: з столу не падало жодної крихотки м'яса, ну хоч би тобі на нігть! І так пішло день за днем. Різник був дуже уважний, а Рубин цілком по-дурному очікував що-день, і з досади або ж спав, або хапав мух, але ж від столу не відходив а-ні на ступінь.

Нарешті таки всміхнулося щастя скривдженому Рубинові: якось з столу упала додола ціла скиба м'яса! Та ж тільки не довга була псова радість! Ледве вп'явся зубами в той шматок, як Дурнорад вхопив палицю й почав маніжити бідного пса так довго, що той пустив таки м'ясо. Але ж лукавому господареві й того було мало й він не переставав товкти нещасного собаку, аж поки той не вибіг за двері.

Повний гніву та образи, побіг Рубин до кішки, що б поскаржитись, як то йому пан віддячує за вірну службу та як сповняє свої обітниці.

Кішка дуже його жалувала, але ж бачила, що ті жалощі мало йому допоможуть й нагадалася про справжню й швидку поміч.

— Та ти ж маєш писану умову! — сказала вона йому радісно.

— Правду кажеш! — ще з більшою радістю відповів Рубин. — Біжи ж хутчій по того листа!

Кішка побігла і за скільки скоків була вже на го-рищі. Рубин чекав її долі, чекав довго-довго, аж йому вже терпець увірвався. І почав він сердито вити, аж луна йшла по всій оселі.

Нарешті повернулася кішка, тільки без листа.

— Де ж ти діла паперу? — завив Рубин і вишкірив зуби.

— Нема твого паперу: миші на мотлох його перетерли зубами! — тихим голосом призналася кішка.

То було більше, ніж міг витримати бідолашний Рубин. З лютим гавканням кинувся на кішку, щоб її задушити. Але ж кішка, яку так само роздратовала псова лютість, заперскала на Рубина й врятувала себе метким скоком.

І з того часу вони вже ніколи не замирились. Часами, звісно, кішка хотіла б любенько перепросити Рубина і залюбки помирилася б з ним, але Рубин зненавидів її назавше.

І от, коли вона вже не мала надії на згоду, то й собі так само розгнівалася на собаку, і завжди, як тільки його бачила, гидуєчи ним, пирскала. А вже, по-сварившись з ним, перенесла свій гнів і на мишей, що призвели до тієї сварки. І з того ото часу, як миші здуру того листа погризли, ніколи вже не могли вони бути спокійними за своє життя.

А пес тим часом і далі лежав собі під столом, марно чекаючи правди на світі.

ПЕС.

(Словацька народня казочка.)

Шалено розлютилася відьма на свого чоловіка. Так страшенно, що плюнула тричі на землю й гукнула:

— А бодай же ти став псом!

І тільки вона плюнула, і тільки ті слова проказала, як враз вискочив з хати на вулицю чорний кудлатий пес. Гавкав і тікав геть за село. А всі собаки кинулись за ним навздогін й оточили його, мов рій бджіл, що вилітає з вуліка. Ото була гризня! Заклятий пес зтрушував їх, як стиглі груші з дерева, але ж і сам був вщерть подряпаний та закрівавлений, поки вискочив аж на широке поле.

На-ніч забіг він до лісу, бо та денна пригода віднажувала його від села. Але ж і тут вискочив з кущів просто на нього вовчисько — й хап! Навряд, чи й пустив би він його з своїх пазурів, коли б той переляканий пес вчасно не накивав вовкові своїми п'ятами. Що ж тут маєш казати? Знову треба йти на село, може щось трапить на зуб?

Пішов.

Враз коло першої хати вчув, як пахло смажене м'ясо. Було не тяжко підкрастись до пекарки й одним махом вихопити печиво з печі. Та тільки ж в ту мить вскочила куховарка й шась на злодія окропом! Несамовито заскавулив він з болю, м'ясо випало йому з губи, а коли його ще раз ошпарили окропом, то вискочив з хати, мов стріла. І там, і тут на одно виходить: хоч пропадай!

Ліг під зеленим кущем і чекав смерти.

За якусь хвилинку прибігла до нього лисичка, голодна—преголодна. А зуби мала такі гострі, мов тобі шила в шевця: так би одним махом могла роспанахати йому все черево! Але ж спочатку вона побоювалася просто підходити до нього, бо помічала, що він ще кліпає очима. Обхожувала вона його, обхожувала, все підкрадалася ближче та ближче, а потім тільки хап! Та й відкусила йому вухо. Коли це

щось як бабахне! Та так, що аж цілий ліс здригнувся, а лисиця вивернулась догори черевом.

То її застрелив різник, що гнав лісом вівці. Підійшов він потім до собаки й кинув йому шматок хліба. Чого ж ще, справді, псові треба!? Але ж голодному собаці було мало одного шматка. Різник кинув тоді ще скибку хліба, а далі й шматок м'яса — овечий писок. Враз заблищали собачі очі, скочив він на рівні ноги й привітно крутив коло різника своїм хвостом. Потім різник забрав його з собою, щоб він заганяв йому отару. І з того часу кудлатий Дунчо став вірним різниковим товаришем.

Стократ потім ганяв багатий різник гурти ситих волів та рогатих баранів і ніколи не сталося йому в дорозі якоїсь шкоди, чи згуби. Ніколи ще не мав він такого спритного та совісного оборонця отари, яким став отой заклятий пес. І тільки, бувало, щось йому різник скаже, — то він вже все й зрозуміє з одного слова, та в ту ж мить всі хазяйські накази сповнить. Одно слово, такий пес, що не віддав би його різник і за тисячу карбованців!

Якось ото гнали вони годованих волів здалеку, та й мушили заночувати в самотині на битому шляху. Різник довірив, як звичайно, своє добро собаці, а сам пішов до корчми, що одиноко стояла край шляху, й сів собі там, як дома. Сказав шинкареві налити собі жбан вина й попивав та смакував добру печеню.

— І як же ви, пане різнику, отакий великий гурт можете звіряти тільки на самого бога? Тута ж шаляється сила злодіїв! — питався його шинкарь.

— Еге-ге-ге!... Я бо знаю, що тут і від ялової корови теля украдуть, от же я того не страшуся. Маю свого Дунча там, надворі, а сам не рушу з хати, поки аж до ранку добре не висплюся.

— Пес — тільки пес! — мовив знову шинкарь. — Коли на пса звірятися, то вам до ранку й усю отару розікрадуть!

— А от я, — каже різник, — хоч і зразу об заклад піду, що до самого ранку з неї й однієї волосини не загине!

Так, слово за словом, й побилися вони об заклад на сто дукатів, що до півночі шинкарь віджене з отари двох найситіших волів.

От і почав той шинкарь похожати коло різникових волів. Але ж страшний пес раз-у-раз був у нього за п'ятами. Ходить за ним та так виразно гарчить, що бачить шинкарь: бути йому роздертим, коли хоч трішки до волів наблизиться.

Минула вже й північ, а шинкарь повернувся до корчми сам, та й мусів одлічити різникові сто дукатів по умові. А той лише на другий бік на лавці перевернувся, забрав грошики та й спав собі далі. Страшний же собака тихо сидів надворі.

От же шинкареві не давала супокою та пригода з програними грішми. Кортіло йому повернути свою страту: відогнати кілька хоч яких-будь воликів. Та тільки ж він і те добре бачив, який у різника пес, й потихеньку пильнував за ним неустанно, але ж нічого з того не виходило. Нарешті вранці, як різник вже добре виспався й пішов оглянути своє добро, готуючись до дальшої дороги, — Дунчо підбіг до свого господаря й почав лизати йому руку на знак того, що все, мовляв, гаразд. Різник гладив вірного собаку, що той так добре доглядав його майно вночі. А шинкарь все те бачив, і от тоді підкрався він потихеньку до череди з другого боку та й відлучив шість найситіших волів. Погнав він їх до своєї обори, де переховував всякі речі, що крали його то-

вариші. Та ж коли різник знову полічив свої воли, та углядів, що вже шістьох нема, то тільки гукнув:

— А ну лишень, Дунчо, за ним!

Скочив Дунчо на ноги й, ледве хитрий шинкарь встиг оглянутись, як пес вже плигнув на нього й відкусив йому червоного від горілки носа. Закривавлений злодій ледве втік додому, щоб зав'язати собі обличчя.

А тим часом пес прибіг з кривавим носом до свого хазяїна. Різник пізнав одразу, кому саме той ніс належав. Пішов він покривавленою стежкою просто до обори й повернув своїх волів до гурту. Знову ревля ціла отара, посуваючись собі далі шляхом поуз корчми. А різник підійшов до вікна й загукав:

— Пане - хазяїне! Де там ви поділися, що поробляєте? Вийдіть лишень сюди: маю заплатити вам за вечерю та за ночліг!

— А, йдіть ви собі з богом! Буде ще час — заплатите иншим разом! — стогнав нещасливий шинкарь.

— Ну, то принаймні не хочу я одійти з вашим носом. Маєте його от тут, на вікні, тільки вже вдруге не жартуйте з моїм псом! — сказав різник, поклавши шинкаревого носа на лутках, і пішов за своїми волами.

Щасливо пригнав він гурта додому, хвалив свого доброго пса й бавився з ним. Коли це якось прийшла до нього одна старенька бабуся.

— Еге-ге-ге! Пане різнику! Добрячого маєте собаку, — засміялася вона.

— А що ж? І справді, добрячого! — відповів різник.

— Ще б пак! Бо то ж, що б ви собі знали, не пес, а заворожений чоловік! Годі вже йому на вас служити, пустили б ви його на волю!

— Та чому й ні?! З радістю, бабуся, з радістю пушу, та ж тільки він від мене не одійде!

— Ну, чи відойде, чи не відойде, то інша справа, — відказує бабуся. — Але ж підіть лишень до третього села, а там живе його жінка — відьма. Пльоньте перед нею тричі на землю та й скажіть, що б перевернулася вона сама на собаку так само, як ото йому поробила. От тоді й побачите, що буде! . . .

Немов би нічого на світі не сталося, варила відьма якесь своє коріння на старому таганчику, коли раптом відчинилися двері й — гульк! — просто в хату до неї різник! Не вклонився, не привітався, а тільки враз плюнув тричі перед бабою та як гукне:

— Бодай ж ти на пси зійшла, як свого чоловіка на пса перевернула!

І тої ж миті вибігла з хати на вулицю стара собака, а всі селянські собаки — за нею! Та й не знать, де й поділася!

Тим часом Дунчо знову став чоловіком.

Обдарував його різник багато, й жили вони вкупі ще довго. Одно тільки йому на згадку про ті часи й зосталося, що не мав він вуха, яке тоді лисиця йому відбатувала! . . .

ЯЄЧКОВА МАНДРІВКА.

(Словацька народня казочка).

Діялося це за старих часів.

Якось пішло собі яєчко світ-за-очі набіратись до свіду. От пішло воно в мандри, а на зустріч йому віл:

— Куди це ти йдеш? — питає.

— Та йду по світах! — відказує яйце.

— Ну, то й добре, підемо вдвох, — каже тоді віл.

Пішли вони далі й здибали коня:

— Куди йдете?

— По світах мандруємо!

— Ото й добре! Помандруємо втрюх.

Ідуть вони та ідуть, та й зустріли кішку. Пішла й та за ними — і стало їх четверо.

Пішли вони знову, здибали качечку. Пристала й вона до гурту: от стало їх п'ятеро.

Ідуть вони далі, а на зустріч — гиндик:

— Куди це вас ото стільки йде? — питається.

— Мандруємо по світах! — відказують.

— То й я піду з вами: буде нас більше!

І стало їх шестеро.

Пішли вони далі й зустріли рака. І той пішов з ними, то й стало їх усіх семеро.

От ішли вони, йшли, та й дійшли до лісу, а там не було а-ні пташки, а-ні одного звірятка, все скрізь порожньо. Мандрівники вже й зголодніли, бо не трапилось їм чогось попоїсти, а вже й ніч заходила.

От яєчко й каже до кішечки:

— Ти, — говорить, — маєш добрі очі: видерись лишень на дерево та подивись, чи не видко десь там світла?

Кішка враз на дерево видряпалась, і, як була вже аж на самому вершечку, угляділа далеко халупку, а в ній — баче — горить світло. Швидко злізла вона додолу й розповіла про те іншим.

— Ото й добре! — каже яйце. — Підемо тепера просто туди, і вже хоча б там самі чорти були, то й вони мусять дати нам їсти.

Пішли. Коли-ж підійшли аж до хижки, звеліло яєчко коневі, щоб він постукав у двері.

Кінь бабахнув копитом й вийшла з хижки стара баба.

— Чого ви тута шукаєте? Чого вам отут треба? Тікайте звідси швидко, бо ось, як прийдуть мої хлопці, то вони вас усіх наб'ють, — почала вона говорити.

— Чи набьють, чи не набьють, — ти про те не дуже дбай, а краще давай нам їсти, — відказує яйце.

— А, побий вас грім! На таке почесне товариство нема в мене нічого! — відповіла баба.

Тут зразу яйце розсердилось й звеліло воліві, щоб ухопив бабу на роги й закинув її до лісу. Ту-ж мить так і сталося: поніс віл бабу до лісу, кинув її в яму, а сам мерщій повернув назад.

Ледве вони вступили в халупку, аж чують, що йде якийсь чоловік. Всі страшенно злякалися, тільки одно яйце а-ні моргне! Звеліло враз, щоби кінь став за дверима, віл — посеред хати, кішка — біля каганця, гиндик — на полицю, качечка — під лаву, а рак мусив влізти до діжки з водою.

Коли вже кожен був на своєму місці, загасило яєчко світло, а само загорнулося в попіл на черіні.

А хазяїни тієї халупки були розбійники. Двоє з них прийшло до дому, а троє зосталося в лісі на розбої. Побачили ті, що прийшли, що в хижці нема світла й баба не виходить їм дверей відчиняти, то один ото й каже:

— Чи бач, як стара заспалася!

— А ми її збудемо! — каже другий та й відчинив двері.

Коли це як хвицне його кінь задом, — так той розбішака й пішов млинком до стіни.

— Який то нечистий?! — закричав розбійник та й скочив у хату. А тут його віл що-сили буц рогами; розбійник — до каганця, щоб засвітити, а тут його кішка як дряпоне! Він тоді до печі: тільки в попіл руку, а яйце як трісне — так йому очі й забризкало. Він тоді мерщій до водянки, щоб собі очі промити, аж там його рак як не вхопить за пальця!

— Ой, ой, ой! Стонадцять громів! — закричав розбійник, та швидче шукати дверей. А тут віл його

ще раз як штурхоне рогами, а гиндік з полиці бель-коче: „Вурди—вурди!“ а качечка й собі: „Так—так—так! Так—так—так!“

Вискочив той розбішака з халупи та й почав своїм товаришам оповідати, що з ним у хаті трапилось.

— За дверима, каже, стоїть молотник з чотирьма ціпами; посеред хати стоїть один з залізними вилами; на каганці — дряпач, на черіні — стріляч, у воді — щипач, на полиці — вурдач, а під лавою — потакайло!

Сполошилися розбішаки та й повтікали в ліс й більше до халупи не вертались.

Почало там хазяйнувати яйце з своїми товаришами гарно-любо. Й жили вони в хатці, аж поки не поїли всього, що там було, а потім всі хуленько повернулися додому.

ПРО ТРЬОХ ЗМІЇВ.

(Словинська народня казочка.)

Був собі один князь, і мав він три дочки та сто свиней.

А там, поблизу жив змії. І мусив був той князь віддавати змієві що-кожного дня по одній свині. Така вже була повинність. От і оповістив якомсь князь, що коли знайдеться такий чоловік, який би його свині пас і що-вечора пригонив би з паші всіх до одної свиней додому, то він віддасть йому за жінку одну з своїх дочок, яку той пастух захоче.

Ось одного дня приходить такий чоловік та й каже:

— Я згоден твоїх свиней пасти й всіх додому пригонитиму, тільки ж дай мені три короваї хліба, три півкварти горілки та одного слугу.

Був то цілком простий собі чоловік, в сіряку. Йшов він за свиньми й ніс в руках свого сіряка. Коли ж прийшли на місце, то він і каже слугі:

— Поклади їжу під деревом.

Зробили. Тим часом всі свині розбрелися — куди яка. Коли це почав подимати вітер, а потім з'явився трьохголовий змій та й говорить до того чоловіка:

— Певно, ти повинен бути дуже сильним, коли можеш стільки ззісти! Але ж, як і я все те поїм, то буду теж такий самий сильний.

І справді все поїв, все попив, та й упився. Коли ж він почав зп'яна хитатися, — підскочив той чоловік до нього та й одрубав йому всі три голови. Потім позганяв свині та й подався до мідяного палацу, який обертався на сорочачій нозі. Прийшов та й каже:

— Стій, каже, не обертайся: я — твій пан!

Враз той палац спинився й вийшла з нього баба. От пастух їй і мовить:

— Добридень, панімачко!

А вона йому:

— Ну, каже, коли б ти був не сказав мені: добридень, панімачко! — то я б тебе на порох би розтерла, але ж коли ти ото так до мене обізвався звичайненько, то ходи зо мною до світлиці. Там за сволюком знайдеш мідяний прутик, а в стайні — троє коней. Коли тобі треба буде їхати, — торкни коня прутиком, то він полетить з тобою в повітрі.

Забрав пастух прутик і погнав свині додому. Жене він, а князь вже з вікна виглядає, бо ж кортить йому знати: чи той всіх свиней прижене, чи не всіх. Виглядали також і три його доньки. Полічив тоді князь свині, а й справді — всі до одної. От він і думає собі: ну, як же то воно може бути?!

А дочки князеві причепилися до пастуха, щоб він віддав їм свого мідяного прутика; тільки ж він викрутив так, щоб дістала його наймолодча.

На другий день князь запитав пастуха:

— Чого тобі треба дати сьогодні?

Той відповів:

— Шість короваїв хліба, шість півкварт горілки та шість півкварт вина.

Князь все те дав. От пастух знову погнав свині, але вже їх не гнав поперед себе, а сам ішов спереду та посвистував, а всі свині йшли за ним. Коли ж прийшли на пасовище, поклали їжу під дерево, а слуги пастух сказав:

— Йди сюди, одійдемо далі та ляжемо й лежати-мемо як найтихіше, аж поки не прийде змій.

Швидко по тому почав вітер подимати, за тим прийшов і змій з шістьма головами. Прийшов та й каже пастухові:

— Що ж ти, шмаркаче, собі думаєш, що й мене от так уб'єш, як убив мого брата? Але ж ти можеш бути занадто сильним, коли все оте поїси. То краще я сам все те поїм, то вже я буду дужчий!

Припав до їжі, все те ззів та випив й так само упився. Тоді прискочив до нього пастух й повідрубав йому всі шість голів. Потім пішов до лісу за свиньми й прийшов до срібного палацу, який вертівся на сорочачій ніжці. От, щоб увійти до нього, він і каже:

— Стій, палаце, я — твій пан!

Ту ж мить палац перестав вертїтись, а вийшла з нього баба, от він їй і говорить:

— Добридень, паніматко!

А вона йому:

— Коли б ти мені був не сказав: добридень, паніматко! — то я б тебе на порох розтовкла! За те тепер маєш у стайні шестеро коней, шестеро сідел та шість срібних вуздечок, а в світлиці, за сволоком знайдеш срібний прут. Коли захочеш їхати, лише тим прутом цьвохни, — й полетиш в повітрі ще швидче, як на коні з палацу мідяного.

Узяв він прута й пішов додому. Князь зо своїми доньками знову виглядав з вікна. Знову перелічив свиней: дійсно, всі дома! І знов думає він: „Як же ото воно так виходить, що він всіх свиней додому приганяє? Почекай же, — помислив він, — пошлю я за тобою ще одного слугу, що б він все добре попильнував, як і що!“

Тим часом князівни знову стали просити, щоб пастух віддав їм свого срібного прутика. І знов він так викрутився, що прутик припав наймолодчій.

На третій день знову питається його князь, що йому треба з собою взяти? Відповів, що лише дванадцять хлібів, дванадцять пляшок вина та дванадцять пляшок горілки. Але ж того вже на руках не могли донести, ото ж повезли возиком — він та його слуга. А князів джура так само йшов за ними. Коли ж вони прийшли до місця, пастух і каже своєму слугі:

— Покиньмо все це під деревом, а сами ходімо далі; мусимо бути дуже обережні, бо швидко прилетить змії!

Ледве свині розійшлися по пастівнику, як почав вігер подимати, полив дощ; аж тут і змії летить. Мав він дванадцять голів і, як летів, то лише хвостом своїм черкнув слугу, то той так і перекинувся.

— Оце ти й є той шмаркач. — каже змії, — що вже двох моїх братів забив? То може ти гадаєш, що

й мене так само уб'еш? Ні, того не буде! Я бачу, що ти дуже сильний, коли можеш ото стільки ззисти й випити, але ж я тобі скажу, що все те я сам і поїм, і повипиваю, а ти начувайся!

От почав той змії їсти й пити, але ж почав він і впиватися та потроху заточуватись. Тоді пастух кинувся на нього й давай стинати йому голови. Тільки ж ледве-ледве вже відрубав він змійові дванадцятую голову: так йому було тяжко.

Тим часом княжій джура пішов до дому й розповів князеві, як те все сталося. А пастух пішов собі до лісу по свині й прийшов до золотого палацу, який крутився на сорочачій ніжці.

— Стій, палаце! Я — твій пан!

Палац перестав крутитися й з нього вийшла баба.

— Добридень, паніматко!

А вона йому:

— Ну, вже колиб ти був не сказав мені: добридень паніматко! — то я б тебе на порох би розітерла! Але ж за те, що ти мене так привітав, йди до світлиці, найдеш там золотий прут, а в стайні — дванадцятю коней, дванадцятю золотих сідел та дванадцять золотих вуздечок. Коли захочеш їхати, тоді тим прутом коня цьвохнеш і ще швидче полетиш повітрям, ніж на коні з срібного палацу.

Вийшов пастух, засвистів на свиней, а вони всі пішли за ним гарнесенько і в повному порядку. Коли пригнав їх до дому, князь та його доньки почали тих свиней лічити, і знов усі були до одної цілі.

Князівни просили пастуха, щоб він віддав їм свій золотий прутик, але він знов-таки зробив так, що дістала його наймолодча. Отож вона мала вже всі три прутики. Тільки ж тепер князь почав жалкувати, що має давати свою доньку заміж за простого

пастуха. Звелів він, щоб на шпилі на вѣжі поклали троє золотих яблучок й сказав, що тому віддасть він свою доньку, хто так високо на коні підскочить, що аж тії яблучка вхопить.

Всі пани з-окола почали годувати своїх коней пшеницею та кукурузою, готуючись до того дня. Коли ж настав призначений день, зібралася там сила панів на своїх конях. Отже ж де-які й на два сажні вгору вискочили, але ж, що б то допомогло, коли вежа була височенна!

Коли це виходить пастух з кутка та й каже:

— До вашої милости, панство! А чи не можна було б і мені свого коня спробувати? Мій коник па-сється тут близенько на стерні.

Ну, вони помислили: „Куди вже там його коневі доскочити! Наші он які корма мали, та й то ні до чого!“ — Й дозволили.

От пішов він по свого коня, одяг на себе мідяний одяг й приїхав. Але ж, чи повірите? — не їхав по землі, а летів повітрям! Коли ж туди прилетів, то враз своїм конем вежу перелетів, одно яблучко вхопив й раптом полетів назад. Мідяну одіж з себе скинув, вдяг свого сіряка, яблучко сховав у рукав та й пішов додому. Ніхто й не знав про те, що то він ізняв з вежі яблучко. Тим часом князь дав новий розказ, щоб їхали знову, хто хоче, й пробували яблучка з вежі поздіймати та й одружитися з його донькою. І на цей раз з'їхалося багато панів, але ж жаден з них не міг дістати яблучка. Прийшов пастух знову й випросився спробувати й собі.

Пішов він до срібного палацу, одяг срібні шати й дістав друге яблучко. Так само зробив потім і з третім, одягши попереду золоті шати.

Не мав тоді князь що робити, й мусив дати за нього свою доньку. Тоді він оженився, мав три палаци й був великим паном

ХИТРИЙ БРЕХУН.

(Чеська народня казочка.)

Була собі одна королівна й надумала вона оповістити по всьому королівству, що нікого іншого не візьме собі за чоловіка, як тільки того, хто так їй з'уміє збрехати, щоб його брехня її й розважила, й щоб вона тій хитрій вигадці не поняла віри.

От і повалили ж тії женишки! Так і посипали, мов з мішка, — тільки встигай двері зачіняти! Та кожен з них викручується хитро-мудро, аби тільки як найхимерніше втнути. Одно слово: брешуть так, мов з книги вичитуюють! Але королівна всім спокійно відмовляє, що в їхніх вигадках нічого цікавого нема й усе те може бути правдою.

Поміж іншими прийшов нарешті такий собі простенький парубійка й теж почав брехні точити.

— Люба королівно, ото ялось посіяв я собі конопельки, а одна з них і виросла аж до неба. Я видерся по ній за хмари й пішов собі ходити по небові . . .

— Те все може бути правдою, — відказує йому королівна.

А той таки править своє:

— Йду собі та й нічого не бачу. Тільки оце вглядів у куточку купку пшенишних висівок. Виплів я з них довгого мотуза й почав спускатися по ньому додолу. Та вже, коли був близенько над землею,

бачу, що не вистачить мені мотузки, й нічого іншого не зостається, як стрибнути просто на землю. То я як плигнув, то так у землю і вгруз, аж по самісенкі в'язи. Тоді побіг до дому за лопатою й щасливо викопав себе із землі . . .

Королівна всі ті витівки слухає, а сама тільки одно говорить:

— Все те може бути правдою!

— Так це ж ще не все, — править юнак далі. — Коли я був ото на небі, то бачив там, як ваш покійний пан-отець вівці пасе!

— Але ж то не може бути! Це — брехня! — скрикнула королівна, обурена його мовою.

Ну, та що вже маєш робити!? — Мусила взяти того парубійку собі за мужа

КНЯЖЕНКО ТРОЯН.

(Сербська народня казочка.)

I.

— Приведи мені мого коня! Швидче приведи мені коня мого, бо ж сонце вже давно зайшло! Вже миготять на небі зорі і світить місяць, і блищить на ялинах роса. Повіває свіжій вітрець. Вже давно з тремтячим серцем чекає мене моя чорноока коханка. Я миттю полину до неї, бо ж ніч коротка! Потім настане довгий день, а тільки ніч одна дає мені життя! . . .

Так говорив Троян, княженко сербський, що, як остатній з сербських княжат, не міг витримати промінів сонця.

Не знав він його світла, за все своє життя не бачив білого дня. Не бачив, бо, коли б хоч єдиний

промінь засвітив над його головою, то княженко Троян розплинувся б у дощ, як хмара, а кістки його розсипалися б росою.

II.

Джура слух'яно привів коня. Троян скочив на нього й полетів, а вірний джура — за ним.

— Вечірня прохолода — ото мій час! — скрикнув Троян в захопленні, — бо зорі тільки світять, бо місяць тільки світить й світло їхнє мене не пале. О! Який довкола спокій, коли в росяних краплинках, що, мов біле намисто, покривають зелені луки, — в кожній осібно і ще раз відбивається одблиск місяця й зорь!

— Пане мій! — відповідає йому джура, — мені куди миліше сонце та білий день. В сутіні ночі марно шукає око краси на полі: не знайдеш а-ні барвінку, а-ні базилики, а-ні фіялки — всіх тих окрас землі немає. Не чути співу птиць, а лиш регочуться сичі. То тільки вранішня зоря розбуджує жайворонка: від сонця прокидається він й своїм співом вітає білий день. Тепер і люде, й звірі відпочивають та набірають сили в благотворчому сні, тільки ми блукаємо в нічній пітьмі . . .

III.

Вже вдалені видко палац з синього дерева, а в кожному вікні світиться світло: там наречена тужить по княженкові. Троян поспішає що-сили, летить через міст та через камінний двір. Вже він коло ганку; прудко скочив з коня і подався до знайомих світлиць.

Довго стояв надворі джура з кіньми, й огорнув його сон. А як прокинувся, то мовив:

— Ой-ой! Вже співали півні, час панові вертатись, бо ж шлях до замку довгий, а швидко вже почнеться день!

Підійшов до дверей світлиці й заклепав залізною клямкою :

— Очутись, мій пане, прокинься! Сідай на коня та вертайся додому, бо вже скоро почне розвиднятись!

— Не тривож мого сну, джуро! — відказує гнівно Троян. — Я краще за тебе знаю, коли прийде день й коли сонце — передвісник моєї смерти — здійметься на небо. Ти дивись за конем й чекай на мене!

Вірний слуга вже не спить й нетерпляче пильнує дорогого часу. Оглядається навколо й бачить поблиски вранішньої зорі. Злякано поспішає він до залізної клямки й ще дужче клепає в двері темної кімнати.

— Очуться, пане! — гукає розпачно. — Я вже бачу зорю, що починає червоніти. Коли промарнуєш ще хоч хвилину, то станеш жертвою сонця!

— Почекай ще одну тільки хвилину, й я миттю буду на коні. Раніш, ніж на червоному сході з'явиться сонце, я вже буду в своєму замку!

Вірний слуга чекає, боїться . . . А ось вже й Троян вискочив з палацу, сів на коня й полетів, як вітер

IV.

Ледве княженко переїхав двір і був ще тільки посеред мосту, — зненацька почервоніли верхів'я гір.

— Пане! То — сонце! — кричить джуро.

— То, знать, вже близько година моєї смерти! Давай зліземо з коней та полягаємо на холодну землю! Прикрий мене киреєю, а над вечір приведи мені мого коня.

Знесилений, хитаючись, зліз княженко з коня, опустився на вохку землю, а вірний джуро закутав його широкою киреєю.

— Але ж, пане, я тебе не zostавлю самого. Нехай твій кінь шукає па́ші на луках, а я лишуся тут охороняти тебе до вечора.

V.

Був паркий день, сонце палило, не подихнув найменчий вітер. Троян болісно корчився під киреєю. Тим часом надійшли до того місця пастухи, женучи свої отари, знайшли коня, джуру й кирею.

— Що ти ховаєш? — питали.

— Не зважтесь порушити його супокою — то княженко Троян дримає там на траві.

— Тепер не час одпочивати! Певно, ти когось убив, а тепер і ховаєш! А може то поранений розбійник? Показуй нам, що там!

Джура молить, умовляє, і тим ще дужче дратує пастухів. Завзято боронить він княженка, але мусить одступитися перед великою юрбою.

Троян і сам прохає та кричить:

— Не знімайте киреї, люде добрі, не допустить упасти на мене сояшному проміню!

Та не помогли ні прохання, ні накази. Одкрили княженка, й ударило проміння йому в лице. Замовк Троян, дві краплі роси з'явились замість його очей. Роспилася й його голова, й шия, і груди. Все тіло перетворилося в сльози. Ще тільки хвилинку блищала роса на тім місті, а швидко й останні краплини забрало жадібне сонце.

А пастухи, перелякані таким дивом, швидче тікати!

VI.

Вірний джура біжить до замкової челяді. Веде її з собою на поміч. Тільки ж марна його праця! Не знайти вже йому Трояна, свого княженка. Одна лиш кирея лежить на тім місті. Ламає собі джура руки і плаче, й сумує. Однак марні ті сльози і смуток — вже не повернуть вони княженка Трояна! . . .

ПЕЧИВАЛ.

(Польська народня казочка.)

Був собі один дідусь та й було в нього три сини: двоє старших жонаті й розумні, але третій — Печивал — був без жінки й дурний. Якось батько сильно занедужав і, бачучи близьку смерть, віддав все своє добро двом старшим синам, а по сто дукатів готівкою дав усім трьом, й помер. Поховали його, як годиться, а потім ті два розумні брати почали хазяйнувати.

Якось одного разу вони сказали Печивалові:

— Знаєш що, брате?! Ти віддай нам свої гроші, то ми подамося в світі шукати заробітку, а як повернемось додому, то привеземо тобі червону шапочку, червоний пояс і червоні чоботи. Ти ж сиди тим часом дома й роби те, що тобі наші жінки накажуть.

Дурень вже здавна мріяв про червону шапку, пояс та чоботи; ото-ж радо на те пристав й віддав їм свої гроші. Брати собі помандрували, а Печивал зостався дома. А як був він дуже лінивий, то увесь час валявся на печі, а братовіх, коли вони йому щось допоручали, не дуже слухався. Бажав лише одного: щоб йому був квас, цибуля та засмажка.

— Піди лишень, Печивале, та наноси нам води, — якось сказали йому братові.

Було те взимку, на дворі стояв мороз, а Печивалові з печі злазити не хотілось; він ото й каже:

— Підіть ви самі, а я не хочу!

— Та ти, дурню, тільки сходи, а ми тим часом зготуємо квасу, засмажки та цибулі, а як не послухаєш, то, коли наші чоловіки повертають, не дістанеш ні пояса, ні чобіт, ані червоної шапки!

Почувши таке, дурень зліз з печі, узяв відра й сокиру та й пішов на річку. Прийшов на лід, вирубав

ополонку, набрав води, поставив відра на льоду й, шкрябаючи собі за ушима, дивився на воду. Коли це бачить — пливе щука. Печивал плигнув, вхопив її за жабри й витяг.

— Пусту мене, — почала проситися щука, — а я тобі зроблю все, про що ти мені скажеш! Станеться те все враз, як тільки покажеш такі слова:

— На щучин приказ,
А моє бажання,
Щоб сповнилось враз
Таке пожадання...

— Подивимось! — відповів дурень й промовив:

— На щучин приказ,
А моє бажання,
Щоб сповнилось враз
Таке пожадання:

Щоб тут була цибуля, засмажка й квас!

І справді, ту ж мить все те з'явилося. Дурень наївся, напився й промовив:

— Оце добре; годі, бо вже не хочу! Чи ж тільки буде так й завше?

— Буде, — відповіла щука.

По тих словах Печивал пустив її в річку, поставив відра й сказав:

— На щучин приказ,
А моє бажання,
Щоб сповнилось враз
Таке пожадання:

Нехай відра сами йдуть додому!...

На ті слова коромисло з відрами зрушило з місця й вони помалу пішли до двору, а дурень йшов за ними. Так, жуючи цибулю та засмажку й запиваючи квасом, Печивал і погнав поперед себе відра з водою, немов гусей.

Коли ж відра були вдома, виліз він знову на піч та й заснув. Швидко після того причепились до нього братові знову:

— А піди лишень, Печивале, нарубай нам дров!

— Чи то ж ви й самі не можете нарубати?

— Та хіба ж то жіноче діло? Йди, йди мерщій, бо залишимо тебе на печі мерзнути, а червоної шапки, пояса та чобіт нігде не дістанеш!

Дурень повернувся на печі й промовив:

На щучин приказ,

А моє бажання,

Щоб сповнилось враз

Таке пожадання:

Нехай станеться те, що я хочу!

Ту ж мить з-під лави вискочила сокира, нарубала в дровнику дров, принесла тії дрова до печі й знову лягла під лаву. А Печивал тим часом на печі бавився, їв цибулю, їв засмажку й запивав квасом.

— Печивале! — загукали на нього одного дня братові. — В дровнику вже немає жодної дровеняки. Поїдь лишень до лісу та привези. Коли ж не привезеш, то не дістанеш ні червоних чобіт, ні пояса, а-ні шапки!

На той раз дурень послухав, бо ж кортіло йому показати всім, що він уміє. Зліз він з печі, одягся, вбувся, виліз надвір, витяг з хліва сани, наложив у них цибулі та засмажки, узяв у руки батіг й сам сів у сани. На його пожадання та по щучиному наказові санки побігли сами через село до лісу та так, що під ними лише сніг свистів!

Ідучи ото так до лісу, мусив він переїздити велелюдним селом. Тут збіглося видимо-невидимо людей, цікавих подивитись на гринджоли, як вони без коней їдуть. Од же дурень багатьох людей зачепив, бо ж

їхав страшенно прудко, перевернув чимало возів, потовк жінок та дітей. Коли ж приїхав до лісу, то промовив:

— На щучин приказ,
А моє бажання,
Щоб сповнилось враз
Таке пожадання:
Що не скажу, нехай в мить збудеться!

А далі й проказує:

— Иди, сокиро, нарубай дров; а ви, дрова, в оберемки пов'яжіться, а оберемки на сани складайтесь!

І що звелів, так одразу все й зробилося. Тоді дурень сів на гринджоли й вони побігли з ним до дому. Але ж у тім місці, де він наробив стільки гармидеру, — коли його угляділи, враз зо всіх сторін оточили, зтягли з саней, вхопили за волосся й почали накладати в потилицю. Спочатку дурень гадав, що то з ним лише хотять пожартувати, але, коли вже йому стало боліти, він промовив сам собі думкою:

— На щучин приказ,
А моє бажання,
Щоб сповнилось враз
Таке пожадання:
Нехай кожен дістане дровенякою!

І враз дрова зірвалися з саней і почали ходити по людських спинах так, що вся юрба ту ж мить розлетілась в різні боки. А дурень тим часом, мало не поміраючи зо сміху, поїхав далі своєю дорогою й швидко опинився на своїй печі.

З того часу далеко-широко пішла слава про Печивала і на нього ходили дивитися, ніби на якогось чудодія. Нарешті дійшла про нього чутка й до короля.

Захотів і він побачити Печивала й послав по нього славного воєводу.

— Злізай з печі, Печивале! Приберися та йди до короля, — сказав йому воєвода.

— А чого я там не бачив? Адже ж й цибулі, й квасу, й засмажки я маю досить і вдома!

За такі речі дістав дурень від воєводи по голові, але ж з печі не подумав і поворухнутися, лише почав шепотіти:

— На щучин приказ,
А моє бажання,
Щоб сповнилось враз
Таке пожадання:
Та бий його помелом по голові!

Помело, замазане в сажі, умочилося в помийницю та й скочило на того посла. Насилу бідаха утік вікном, скочив до коча та, нікуди не завертаючи, полетів просто до короля. Тоді король послав іншого посла, більш обережного. Той наперед розпитав людей, що дурневі найбільш до-вподоби, а тоді, підступивши до печі, поклонився й промовив:

— Печивале, ходімо зо мною до короля, — він хоче тобі дати червону шапочку, червоні чоботи й червоний пояс!

— Як що так, то поїду; тільки ви їдьте наперед, а я вас дожену!

Посол поїхав, а дурень наївся засмажки з цибулею та напився квасу, потім ще виспався, а коли вже його братові розбудили, мовляв, що вже час їхати, не схотів з печі зсовуватись, тільки промовив:

— На щучин приказ,
А моє бажання,
Щоб сповнилось враз
Таке пожадання:
Нехай зразу опинюся перед королем на цій печі!

Враз у печі закуріло, запилило, навстіж розчинилися двері й піч з дурнем побігла селом, випередила посла й спинилася перед королівським палацем. Король з усім людом, що був у палаці, вибіг здивовано на ганок, а дурень, нікого не соромлючись, доїдав свою засмажку та цибулю й запивав квасом, оглядаючись на всі боки.

— Хто ти, що поробляєш і чого приїхав? — питав його король.

— Я — дурень Печивал, їм засмажку з цибулею й запиваю квасом, а приїхав я до тебе, королю, по червону шапку, червоний пояс та червоні чоботи.

Коли от так він королеві говорив, а король його далі розпитував, вийшла на ганок королівська донька, а була вона незвичайно гарна. Як углядив її дурень, то вона йому так сподобалася, що він подумав про себе:

— На щучин приказ,
А моє бажання,
Щоб сповнилось враз
Таке пожадання:
Нехай королівна буде моєю любкою!

Після того піч поворухнулася й дурень поїхав назад додому. Дома двері знову одчинились, піч поставилася на своє місце, а дурень викачувався на ній, їв цибулю з засмажкою та запивав квасом.

Тим часом прекрасна донька королівська так засумувала по Печивалові і так в нього закохалася, що не могла себе втримати, впала королеві в ноги й у всьому йому призналася. Король її відмовляв і так, і так, а коли вже нічого не помогало, мусив посилати знову по Печивала, бо королівна просто гинула з кохання.

От же Печивал а-ні за що не хотів знову їхати до короля. Тільки тим хитрий королівський посол і взяв,

що спочатку дурня напоїв, а потім його з'язав та й відвіз до короля.

Король, не довго думаючи, покликав чарівника, звелів дурня й королівну закинути до скляної посудини, там їх засмолити й пустити в повітря. Полетіла з ними тая посудина до хмар, як птиця. Королівна в посудині гірко плакала й просила Печивала, щоб він її звідтіл визволив, але дурень і слухати не хотів, бо йому й там було добре. Одже все таки вона його умолила. Тоді він пом'якшав і сказав:

На щучин приказ,
А моє бажання,
Щоб сповнилось враз
Таке пожадання:
Нехай миттю я опинюся на Гостинному
Острові!

Так і сталося. Посудина повернула до моря, спустилася на Гостинному Острові й там розірвалася на дрібні черепочки.

А острів то був не аби-який: хто на ньому жив, то той міг мати все, що тільки йому не закортить. От похажали Печивал з королівною по тому острову й нічого їм там не бракувало: мали й їсти, й пити, чого їхнім душечкам бажалося. Стіл сам собою накривався, а коли вони вже наїлись та напилися, то він знову зникав. Печивалові те страшенно подобалося, але ж королівну одним тим не можна було задовольнити й вона просила дурня, щоб він поклопотався про палац. На пожадання Печивалово та на приказ щучин, одразу сам собою з'явився тута палац з криштальовими вікнами, бурштиновим дахом, а в ньому — повно позолочених меблів. Через кілька день почала королівна просити дурня, що б він якось зробив сполучення з справжньою землею та щоб привів на острів людей. Призна-

лася вона, що їй в самотині тоскно й що не може вона обійтися без слуг, а до того ще їй дуже хотілося б побачити свого батька. От же другого дня вранці став через море кристальовий міст із золотими перилами та діамантовими сходами. І був той міст такий довжелезний, що доходив аж до замку королівниного батька.

Печивал вже був зібрався з королівною в дорогу, та якось раптом йому зпало на думку, що всі люде, як люде, а він сам — тільки дурень, й що була б велика йому ганьба, коли б він прибув так, як є, з королівною до королівського замку. От і надумав він, що вже, хоча б то було й в-останне, але потребує він ще й цього щучиноного подарунку. От він і промовив:

— На щучин приказ,
А моє бажання,
Щоб сповнилось враз
Таке пожадання:
Нехай ту ж мить я стану розумним!

Ледве ті слова він промовив, враз став розумним і дотепним й тоді вже подався з королівною в мандрівку. Тим чарівним мостом прийшли вони до справжньої землі, саме до того місця, де жив королівнин батько. Прийшли вони, впали йому в ноги й просили про благословіння.

Ще ж того таки вечора відбувся щасливий шлюб; король проголосив зятя своїм заступником й впорядив урочисте свято...

Всі їли й пили,
Всі веселі були.
А я також там був,
Вино, як бугай, дув,
А все, що там дізнав, —
Вам по правді розказав!...

ЗАВОРОЖЕНА КОРОЛІВНА.

(Чеська народня казочка.)

Жив собі один король і мав він єдиного сина, доброго юнака. І от, коли вже став той король почувати, що наближається до нього остання година, покликав він до себе свого сина й промовив йому так :

— Любий мій синашу! Залишаю я тобі велике й багате королівство. Порядкуй ним так справедливо, як і я порядкував, й будь ласкавим та милосердним до вбогих. Та ще, — така вже моя воля, щоб ти инак не оженився, як тільки з королівною, яку сам таки повинен врятувати від чар.

Син пообіцяв батькову волю виконати, й батько спокійно склепив свої очі. Подбав короленко про пишний похорон, і враз по тому звелів слuzі кульбачити коня. Коли вже кінь був обряжений, скочив він на нього й подався в дорогу, наказавши своїм слугам, щоб вони зоставалися вдома.

Їхав він, їхав майже цілісенький день, й перед вечером доїхав до густого лісу та, замислившись, пустив коневі віжки на призволяще. Чи довго, чи ні той кінь сам собі по лісу блукав, нічого того короленко навіть і не помітив; оглядівся ж тільки тоді, коли став його коник перед якимсь чудовим садом. Тоді пробуркався короленко від своїх думок та й почув, що йому дуже хочеться пити. Припнув свого коня до дерева, а сам пішов у садок подивитись, чи не знайдеться там якогось овочу, щоб проквасити душку. І побачив він яблуню, а на ній висіло три яблучка. Виліз тоді він на дерево й зтрусив усі трое. Потім зліз додолю й, не довго думаючи, одно розрізав. Але ледве надрізав скибочку, як тої ж хвилини вискочила з яблучка гарнісенька королівна й почала кричати :

— Води, води!

Та нігде поблизу води не було, й мусила вона від спраги загинути. Тим же часом, щоб її напоїти, короленко замість води розрізав для неї друге яблучко, аж — зирк! — коли з першого вийшла вродлива королівна, то вже з другого вискочила ще краща. Вискочила та, як і перша, так само почала кричати:

— Води, води!

Та ж не було води близько, то мусила померти й друга. Побачив те короленко та й міркує:

— „Ну, вже третього яблучка ні за що не розріжу, аж поки не прийду до води!“ Вийшов він з саду, сів на коня та й поїхав собі далі. Їхав, їхав, коли це незабаром чує: близько булькає струмінь. Прислухався, де теє булькання чути й повернув коня у той бік. Через якусь мить спинився кінь біля потічка. Короленко зліз додолу, сам напився води, а потім вийняв яблучко й розкріїв його. Як же він здивувався, коли й з нього вискочила королівна, тільки ще краща, як дві попередні. На голові вона мала золоту корону, цяцьковану перлами та діамантами; шати її було вигаптовано злотом та сріблом, й були вони їй так до лица, що вся її чарівна постава була, як промінь. А на пальчиках у неї блищали дорогоцінні перстні.

Як тільки вона з'явилася, то враз почала кричати:

— Води, води!

Короленко вмить набрав з потоку своїм шоломом води й подав їй. Принцеса жадібно напилася й, задоволена, свіжа стала перед нього, щиро дякуючи, що він її вирятував. Короленко почав розпитувати, як все те сталося, що й вона, й інші дві королівни опинилися в яблуках? Принцеса попрохала, щоб він сів біля неї на травиці й, коли вони любенько посідали, почала йому оповідати.

— Тато мій був багатим королем і за молодих ще літ закохався в одну чудову дівчину, яка не могла стати його дружиною, позаяк походила з простого роду. Але вона все ж таки сподівалася, що король візьме її собі за жінку. А як же побачила, що її скривджено, то заприсяглася помститися, коли не на йому, то бодай хоч на його дітях. Тим часом породила справжня королева доньку, і, як тільки прочула про те скривджена дівчина, то негайно пішла до однієї воріжки-чарівниці за порадою й пообіцяла їй велику награду, коли вона навчить, яким шляхом ту дитину знищити зо світу. От і звеліла їй відьма, щоб ту дитину принести до неї. Одурена дівчина хутенько повернулася від воріжки й хитро-мудро викрала королівську доньку з палацу. Принесла вона дівчинку до відьми, а вже відьма й заклала її до яблука.

Через якийсь час породила цариця знову дівчинку. І сталося з нею так само, як і з першою. Те ж саме було й з третьою дочкою королівською.

Там, у тім саду, де ото ти три яблочки зтрусив, мучила нас тая відьма аж п'ятьдесят літ, і не знає, поки б ми ще там побивалися, коли б оце ти не прийшов та нас не визволив!

От таке розповіла королівна.

Тоді почав її короленко прохати, щоб сіла вона з ним на коня та й їхала б до його палацу. Але ж вона йому відмовила, кажучи, що вона ще дуже немічна їхати верхи. От же нехай він краще сам швиденько поїде додому, а за нею повернеться кочем. Вона ж тим часом на дереві біля струмочка його чекатиме.

Так вони й зробили, й короленко швиденько подався по коча.

Не довго посиділа принцеса сама коло джерела, як прийшла з глечиком по воду циганка. Нагнулася вона до струмочка, та й побачила у воді чудове личко. Й здалося їй, що то в неї таке красне обличчя! Запишалася вона не своєю красою, почала плескати глечиком по воді й гугнявити:

— Ой-ой, яка в мене врода, а я мушу таким брудним волоцюгам служити! Ні, годі, тепер уже тому край!

Набрала вона води й пішла собі. Але швидко повернулася знову з другим глечиком і знову так само радіє, гадаючи, що то вона себе у воді бачить. Тільки ж то знову було личко королівни, що тихесенько сиділа на дереві. По хвильці прийшла та циганка втретє — безперечно, їй подобалося, що вода показує їй таку гарну. Ото ж прийшла вона й знову ляскає третім глечиком, як і двома попередніми. Не витримала на дереві королівна й голосно засміялася. Циганка раптом оглянулася і, побачивши королівну, зрозуміла свою помилку. От і затаїла вона в серці намір жорстоко помститися за той глузливий королівнин сміх.

Прикинулася вона, що зачарована красою королівни та й почала її вихваляти та умовляти, щоб та з дерева злізла, бо вона щось гарне їй подарує. Коли королівна злізла додолу, циганка й стала її розпитувати, чого то вона на дереві сиділа і як там опинилася? Одно слово, все, все випитала. Бо ж королівна їй по ширости всю чисту правду виложила й розповіла, що вона була заворожена, що короленко її з яблучка визволив, що вона його очікує, поки він по неї приїде кочем. Широ про все призналася циганці. А позаяк було їй трошки моторошно в самотині на дереві сидіти, то й почала вона просити циганку, щоб

та коло неї довше посиділа та її б розважила, поки не приїде назад короленко. Циганка на те пристала, а королівна враз солодко заснула.

Бачить тоді циганка, що в цій хвилі найлегше може вона помститися, вихопила з-під поли ножаку та й одрізала королівні голову. Потім швиденько всі шати, корону й перстні з убитої постягала, сама у все те прибралася, а королівну закинула в кущі. Вилізла тоді на дерево, сіла на те місце, де була раніш королівна, й чекала, поки молодий король по неї не приїде. Одже ж, все те учинивши, забула вона про одно: треба було їй ще умитися!

Через якийсь час чує вона торохтіння коча, тупіт кінський, чудову музику. Догадалася вона, що то короленко їде по свою принцесу. І, коли з'явився короленко, оточений своїм пишним побчотом, циганка хутенько злізла з дерева.

Як глянув же він на неї, так ураз і засмутився, углядівши замість чудової принцеси таку страховинну облуду! А його слуги, що сподівалися побачити красну королівну, яку так вихваляв королевич, аж при-скали зо сміху.

Але ж що він мав, бідолаха, робити? — Мусив же він узяти ту заворожену принцесу, яку сам врятував: така вже була воля батьківська!

Сів він з нею до коча й звелів рушати додому, а сам був такий смутний та невеселий, що й не сказати! Сидів мовчки, мов у рота води набрав. От циганка й почала його так улещати:

— Що це, мій дорогий пане, з тобою трапилося в дорозі? Був такий до мене ласкавий, а тепер став такий смутний і не хочеш зо мною й словечка промовити!?

От же він навіть їй не відповів, а всю дорогу сидів нищечком, аж поки не прибули вони додому. Тоді враз звелів готувати все до весілля й закликав на бенкет все найшляхетніше панство. А сам ціленьку ніч не спав та страшенно сумував.

Другого дня був і шлюб. На тім надзвичайно пишному бенкеті гості весело бавились, лише один молодий сидів, похнюпивши голову, й нічого йому не смакувало.

Тим часом, як гості весело гуляли, влетіла в королівську пекарку біла голубка й почала безустанно кружляти над головою кухаря. Помітивши те, кухарь і подумав: „От це буде приємність моєму панові, бо він дуже любить їсти голуб'ятину. Може хоч цим я його трошки розважу!“

Вхопив він тоді голубку та й зарізав її. Та ж як він злякався, коли побачив, що з крові тієї голубки виросла чарівна лілея й наповнила чудовими пахощами всю його кухню! Подумав тоді кухарь, що й тим він може свого пана потішити, коли б квітку зрізав та послав її до залі, де бенкетував короленко, щоб вона своїми пахощами скрасила свято. Взяв він лілею, смикнув раз; смикнув вдруге, аж ні! Як не силкувався, а зірвати стеблини не міг. Тоді він негайно послав по короля, щоби його ясновельможність зволив сам до пекарки надійти та подивитися на ту страшну дивину.

Як прийшов короленко до пекарки, а кухарь розповів йому про свою пригоду з голубкою та сказав, що ніяк він тієї лілеї зірвати не може, — то короленко тоді усміхнувся та й каже:

— Не сподівався я, що ти такий безсилий!

І, підійшовши до квітки, легко її зірвав. А лиш він те зробив, як враз побачив перед себе свою прекрасну принцесу, яку він визволив з яблучка.

От було радости та здивовання! . . .

Негаймо повів він її до королівських світлиць, звелів одягнути в найпишніше вбрання, а потім почала вона йому оповідати, що таке з нею сталося.

Коли ж про все короленко довідався, то повів її до великої залі, де були гості, освідчив перед усіма, як свою дійсну наречену й розповів, чого він був такий смутний та невеселий, і яка дивовижна пригода тут трапилася.

Циганка поплотніла і, впізнавши убиту, побачила, що той шлюб кінчиться для неї кепсько. Кинулася вона з залі навтьоки, та не витанцювалося їй на цей раз: гайдуки її цупко вхопили, зідрали з неї шати, корону й перстні, та й закинули до в'язниці.

А по всьому палацу було радощів та веселощів аж на цілісеньку ніч!

А на другий день звелів король розпалити начервоно залізного коня, й спалили у ньому ту циганку на вугілля! . . .

КОРОЛЕНКО ТА РЕМЕСТВО.

(Болгарська народня казочка).

В якійсь землі панували король з королевою. Мали вони принцесу, та й була вона гарнесенька й веселенька, як та голубонька.

Якось одного разу король з королевою та донькою помандрували морем на великому кораблі. Коли

вже від'їхали вони далеко від берега, почалася страшна хуртовина. Хвилі шпурляли корабель, як тріску, й кидали його сюди й туди. Нарешті корабель наскочив на скелю й розбився. Король зі своєю родиною ледве врятував тільки своє життя, а все, що вони мали, загинуло в морі. Дібралися вони до чужої землі, як найбідніщі жебраки. А щоб в чужій та ще й ворожій землі їх не повбивали, то король навіть нікому не признався, хто він такий є.

Але ж, як король мав тепер жити, коли він не вмів працювати? А без праці, звісно, хоч лягай та й помірай з голоду! Довго він міркував і так і так; довго таки й голодувати довелося усій родині, але нарешті взяли його в одно село за пастуха. Спочатку це його гнітило, але згодом, звичайно, мусів заспокоїтись і навіть був задоволений, що хоч так врятував життя. А щодалі, то й праця не була вже огидною.

Минуло кілька років.

Пастухова донька виросла справжнею красунею. Не було краще за неї в цілому королівстві. Дійшли про неї чутки аж до тамтешнього принця — короленка. І от, як прийшов час шукати йому молоду, то скільки всяких гарних та чепурних дівчат не бачив той короленко, а не було йому кращої за пастухову. Від неї очей не міг відвести і враз намислив, що ожениться тільки з нею. Сказав він про це своєму батькові, але ж король а-ніяк не хотів брати просту пастухову дівчину за королеву. Однак син рішучо відповів, що він тоді зовсім не ожениться, коли йому не дозволять її взяти.

Не мав що той король робити, дав свою згоду й послав до пастуха сватів.

Так то так, але ж пастух своєї доньки не віддав.

— А якого ремества вміє королівський принц? — запитав він.

— Ремества? — запитали й собі здивовані старости. — Королів син уміє королювати! Має він всього досить й йому не треба жадного ремества.

— Все те дуже добре, але нехай би навчився якогось ремества; може ще воно на щось і придасться! От тоді віддам я за нього свою дочку, — відмовив пастух, прощаючись зо сватами.

Старости все те переказали королю, як то було й слід. Король розгнівався:

— Та той пастух — йолоп! Підіть та скажіть йому, щоб не вигадував там якихсь дурощів!

Пішли старости вдруге, але ж пастух їх випроводив знову, кажучи:

— Поки не принесете мені щось таке, що б зробив принц власними руками; поки я не пересвідчуся, що він вивчився якогось ремества, доти не дам за нього своєї доньки.

Повернулися старости й знову розповіли те королеві. Не було як сперечатись! Сказав король синові, що коли він хоче пастухову дочку, то мусить навчитися якогось ремества, яке вже там йому сподобається.

Пішов короленко до кошикаря й навчився плести кошики. Виплів першого й послав пастухові.

— Хто зробив цього кошика? — спитався пастух.

— Принц-короленко, — відповідали старости.

— А яка ж йому ціна?

— Та з п'ять грошів буде!

— А як довго він плів?

— Один день.

— Добре. За день п'ять грошів. За другий день знову кошик й знову п'ять грошів, то вже й буде десять! Як прийде часом біда, то, коли працюватиме, голодувати не буде.

І віддав пастух свою доньку за короленка.

Впорядили пишне королівське весілля, а вже по весіллі пастух признався, що й він — так само король. Тоді його зять дав йому корабель та великі багатства й одіслав його королювати до своєї землі.

СТАРИЙ СОБАКА.

(Словацька народня казочка.)

У одного чабана був старий собака, а звали його „Бодрик“.

Був той Бодрик старий - престарий пес: вже не мав він жодного зуба, шкутильгав на одну ногу, скрізь в нього по шкурі були шрами та рубці від вовчих зубів. Але ж він завжди був щирим приятелем чабанові й невідступним охоронцем його отари. Та тільки, що все те варт, коли він був занадто старий!?

— Ет! Час вже старого собаку на смітник! — якось промовив чабан. — Навіщо я буду воловодитись зі старим псом, коли може доглядати моїх овець і молодий?

От і вигнав він старого Бодрика на смітник й нічого не дав йому їсти. Ліг бідолаха на смітнику та й плаче.

Прийшла ніч. Молодий пес заліз у будку та й заснув. А старий, звиклий і під час сну чути кожне шамотіння, навіть і на смітникові спав лише напів-ока.

Коли це вчув він вовка. Підвівся, хотів був хутко перескочити тин, але ж ноги в нього підгинались, бо з голоду він вже зовсім охляв.

Сумний ліг він знову на землю й міркував сам собі: „Як що мене господарь не нагодував, та вигнав, то нехай же йому вовк забере вівцю!“ Й zostався собі лежати, а-ні навіть не загавкав. Молодий пес тим часом міцно спав, вовка не чув, і вовк тихесенько виніс із загороди найкращу вівцю.

Вранці, коли прийшов чабан доїти вівці, то доглядів, що вже однієї нема: забрав її вовк. От тепер прецінь зрозумів він, як кепсько молодий пес доглядає його добро, й шкодував за старим собакою.

— Ет! Напевне, коли б отару доглядав старий Бодрик, то не виніс би вовк овечки! — сказав господарь та й покликав старого пса до себе, погладив його й добре нагодував. Бодрик вертівся у нього біля ніг і цілком з того був задоволений.

Вночі він не пішов на смітник, але не поліз і до будки, а похожав навколо отари, ніби сподівався, що вовк, ззівши одну вівцю, неодмінно приплуганиться й за другою.

І справді, вовк прийшов цілком певний, але мусив втерти собі губу.

— Чого тобі тут треба? — сердито загарчав на нього Бодрик, коли той наблизився до отари.

— Як то, чого треба? Вівці треба! — відповів вовк.

— Чи бач, псявіро, так я тобі й дам вівцю! — промовив йому Бодрик.

— Ну-ну, чого там! Давай хоч одну, ми можемо взяти її в спілку!

— Ніяких спілок у мене з тобою бути не може. Вчора мене пан мій не нагодував, був я голодний та охлялий, — ото ж через те й дав тобі вівцю. Але

ж сьогодні господарь мене нагодував, я тепера дужий і овечки тобі не віддам!

— Ну, коли ж так, коли не даєш вівці, то будемо ми з тобою битись! — каже вовк.

— Про мене, як що тобі кортить, то ходімо й битись! — відказує Бодрик. — Тільки -но зачекай, поки скінчу вартувати, а потім я прийду до лісу й там порухуємось!

От, коли вже вовк побачив, що вівці йому не дістати, то й пішов собі, але намислив на старому собаці помститися. Ото ж покликав він ведмідя та лисицю собі на поміч. А пес, знаючи вовчі звичаї, те ж сам до ліса не пішов, а взяв собі на підмогу куцу свиню та старого kota — приятелів з свого ж таки двору.

Побачили ведмідь та лисиця шкутильгавого пса, старого kota та куцу свиню, що вони йдуть до лісу, та й дуже настрашилися.

— А дивістесь, братіки! — загукав ведмідь, — як отой перший каміння набирає, щоб нас ними бити!

(Він бо гадав, що пес нагинається за камінням, як той лише шкутильгав!)

— А той — другий, — закричала лисиця й собі, — вимахує шаблею біля боку!

(Йй здалося, що кіт, який крутив хвостом, махає шаблею, що нею буде їх бити.)

А як зачули вони потім хрюкання куцої свині, то вже й зовсім перелякалися. Ведмідь швидче видерся на дерево, а лисиця скочила в терни.

Тим часом приятелі увійшли в ліс, а кіт мурчить собі безупинно: „втрн, втрн, втрн, втрн!“ Почула те лисиця та й думає, що він каже: в терен, в терен, в терен!“ — вжахнулася, вискочила з куців та мерщій до хаші!

Куца ж свиня враз почала під деревом, на якому ведмідь сидів, хрюкати: „гор-гор-гор-гор!“ — Ведмедеві ж здалося, ніби вона говорить: „вгору, вгору, вгору, вгору“! й сама збирається видряпатись на вершечок. Він перелякався, хутко з дерева зсунувся та як не чкурне! . . .

Побачив вовк, що його товариство повтікало, давай і сам на - втьоки!

Ото ж старий Бодрик опанував бойовищем і веселий, вкупі зі своїми приятелями, повернувся додому.

І з того часу йому вже добре велося у чабана аж до самої смерти . . .

ЯГОВИНКИ.

(Чеська народня казка.)

Один чотирнадцятилітній хлопчина, бідолашний сирота, помандрував у світà шукати собі праці. Перший день проходив він марно, бо куди не приходив, скрізь йому відказували, що жадного робітника не потребують.

Сумно було йому на душі й дуже не хотілося жебрачити. Пішов він далі й другого дня дійшов до самітньої пустки та й почув у середині якийсь тихий лемент. Двері було розчинено, й коли він тихесенько вступив у хатину, то побачив сліпого дідуся, який жалібно стогнав, нарікаючи на свою долю.

— Що ж я тепер маю почати? — бідував дідусь. — Кіз, що мене жили, вже не можу вигнати на пашу; вони загинуть, а з ними загину й я голодною смертю! Хто пожаліє мене в моїй біді?

Потім спинився та й міркує потихеньку:

— Марно стогнати, далеко-широко довкола немає тута живої душі; тута нікого не докличешся! — та зненацька й чхнув.

— Поздоров, Боже! — враз гукнув хлопчисько, що до того часу стояв собі нишком у куточку.

— Хто це мене лякає? — запитав дідусь. — Хто там?

— Не бійтеся, мій татечку, це-я, тільки я сам — Яначек! — відповів хлопець. — Ви ото чхнули, а я вам сказав: на здоров'я!

— Нехай же збудеться, що ти сказав, — одказує дідок. — Коли вже ти до мене зголосився, то я радо тебе вітаю. Певне, сама доля тебе до мене послала, бо спіткало мене велике нещастя. Подивися, що вчинили мені оті Яговинки!

І показав йому на порожні ямки під лобом, де повинні бути очі.

— Чим би я міг вам допомогти, дідусю? — поспитався Яначек, пожалувавши сліпого діда.

— Найсамперед вижени кози на пашу, — промовив сліпий. — Вони в кошарі зачинені ще з-учора. Але ж тільки не гони їх туди, на гору, бо так само й до тебе прийдуть Яговинки й виколупають тобі очі, як ото вчинили мені.

— Не бійтеся, таточку, я туди не пожену, — відповів хлопчик, щоб заспокоїти старого. Але ж з юнацької цікавості вже сам собі намислив, що як раз саме туди, на пригорок, і пожене, що б довідатись, які вони, оті лиходійки — Яговинки. Чував він не раз, що вони виколупують людям очі, але ж роблять те не силою, а лише підманюють своєю красою та хитрістю. Коли хтось близько до них приходить, тому вони уявляються, ніби якісь чарівні, пре-

красні панночки й питаються, чи не хоче він їсти, або пити, та й залюбки приносять. Однак, коли чи їжу, чи питво від них прийняти, то доведеться неминуче загинути, бо й страва, й питво їхне отруєно сонними ліками. Отож, коли хтось тільки спробує їхньої страви, то й двох кроків далі не зробить, — мусить спати. От тоді й біда йому від Яговинок! . . .

— Хто ж не схоче від них узяти ні їжі, ні питва, того вони просять, що б дозволив себе розчесати.

Але ж і те чесання так само страшне, як страшна і їхня страва, бо хто лише доторкнеться своєю головою їхніх колін, ту ж мить уже й засне. Ото ж багато людей так вони одурюють й забірають у них очі. Так само й бідолашний дідусь з тієї халупки позбавився своїх очей. Напевне й до своєї хати не потрапив би, сердега, як би його не довели кози, яких він потім помацки позамикав.

Ну, то Яначек кози відомкнув і погнав їх просто на пригорок, а вони туди й самі поспішали, бо пам'ятали, що вчора там добре смакували гарною пашею. Звісно, вони не тямили, яке нещастя спіткало там їхнього господаря.

По дорозі Яначек нарвав бадилля з ожини, бо чував, що кожна Яговинка ловиться на ожинину, коли людська рука на неї те бадилля кине. Добре тую ожину він приховав, а кіз вигнав на горку й пустив їх пастися до-схочу.

Довго, чи коротко, але ж ось він бачить, що наближається до нього якась чепурна дівчина. Ще здаля показує йому такі гарні яблучка, яких він — відколи й жив — ще не бачив.

„Ага“! подумав хитрий хлопчина. — „Чи ти часом не з тих клятих Яговинок? Тільки ж даремно ти на мене заміряєшся“!

Тим часом дівчина наблизилась до нього й запитала:
— Парубче, чи не хочеш проквасити душку яблучком?

— Ні, я не голодний, гарна панночко, — відповів Яначек.

— Це дуже добре яблучко; можна ззісти його й неголодному. Повірь мені, воно дуже смашне!

— Я тільки на яблучка люблю дивитись, а відколи живу, ще жадного не ззів, — відказує хлопець.

— То може ти випив би медку? — запиталася панночка й хутко кудись побігла.

— Ну, однієї здихався щасливо! — міркував Яначек. — Але ж, дивись, як намагалася! Треба держатись міцно, що б не ошукали лихі дівчата!

Коли це вже біжить до нього дівчина, ще краща, як перша, й, держучи в руці золотого келеха, говорить:

— Любий юначе! Ти відмовив моїй сестрі й не схотів прийняти від неї найсмачнішого в світі яблучка. То вже може б ти випив хоч цього солодкого медку? Я ж знаю, що ти хочеш пити, а це тобі дуже сподобається!

— Найкраща панно на світі! — Відповів хлопець, — не годиться мені плямувати своїми простими губами твого пишного келеха. Та й взагалі я не вартий щось прийняти від такої панни, що могла б бути оздобою королівського двору!

— Як же ти нас засмучуєш, як ти нами гордуєш! — зітхнула панна. — Моя сестра дома плаче, що ти погидував її подарунком, а тепер ти й мене так прикро ображаєш. Наша найбільша радість — кому-будь послужити, але й найбільше горе, коли нас от так одпихають! Я ще пошлю до тебе нашу остатню сестру; ради всього світа, не відмовляй їй, коли вона

тебе про що проситиме, й прийми її послугу, яку вона тобі схоче зробити.

З тими словами вона відойшла, а натомість прислала наймолодчу сестру.

Яначек пам'ятав, що звичайно Яговинки живуть по-троє вкупі; тепер же в тому на-віч пересвідчився. От же міркував, як би то так викрутитись, що б ні на що не ввійматись, бо ж дуже вже вони до нього причепилися, нема що казати! Й надумався він взяти їх хитрощами.

Коли це приходять і наймолодча сестра, ще краща за обох попередніх. Вона так ласкаво всміхалася до юнака, що той аж злякався: не було вже в нього певности, що витримає й цю спокусу.

— Ой, ти жорстокий хлопчику! — почала панночка. — Хіба ж ти не знаєш, яке ти горе вчинив моїм сестрам, що не поняв їм віри й не вволив їхньої волі!? Коли ж ти не хочеш всіх нас зробити нещасними, то принаймні не одмовляй мені й не погребуй моєю послугою. Дозволь мені себе вичесати, мій хлопчику!

— І як би я міг на таке наважитись, що б ти мене вичісувала?! — відозвався Яначек. — І як би я міг того допуститися, щоби твої тендітні й чисті пальчики дотокалися до моєї кудлатої й брудної голови!? Пробач мені, але ж я на те пристати не можу. Не хочу я согрішити проти свого серця!

Панночка почала його просити, умовляти, й так солодко та ласкаво уговорювала, що Яначек чув, як у нього от-от розмнякне серце. І коли б він на власні очі не бачив, що сталося зі старим господарем, — то не поняв би віри, що таке чудове створіння може ото так дурити людину. А тим часом, коли він ще міг перемогти себе, як до нього чіплялися ті дві, то проти

третьої напевне не встояв би! Однак, згадавши ті порожні ямки замість очей, які бачив у лобі в старого діда, він аж затрусився й, набравшись рішучости, лукаво промовів далі:

— О, шляхетна панно! Я не навмисне засмутив твоїх сестер, і з великим жалем, повірь мені, відмовляюся від твоєї ласки, але можу дати свою згоду лише при одній умові. Ти вичешеш мене тільки тоді, коли спочатку дозволиш розчесати себе!

— Неслушна твоя мова; де ж таки видано, щоб хлопець та чесав дівчину! Ні, ліпше вже я тебе розчешу.

— То виходить, що ти не маєш довірря до мене; чому ж тоді я маю тобі вірити? — сказав хитрий хлопчина. — Ти ж сама прийшла до мене зі своїми бажаннями, чому ж тепер не хочеш погодитися, що б спочатку я зробив тобі ту послугу, яку ти сама мені зробити хотіла?

Й довго ще вони одно з одним сперечалися, одно одного умовляючи, аж нарешті панна згодилася. От же, ледве йому голову на коліна поклала, Яначек тихенько витяг свою ожинину й кинув її дівчині на ніжну шийку. Яговинка вхопилася за неї рукою, й пізнавши, що саме у неї на шиї, почала гірко голосити:

— Ах, лихий хлопче! Що ж ти вчинив зі мною за мою ласку?! Я ж тобі бажала всього доброго й хотіла зробити як найкраще, а ти мене мучиш колючками! Що це ти собі намислив?

— Нічого тобі, панно, я лихого не вчинив й нічого лихого не мав на мислі. Вітер заніс на тебе ожинове бадилля й воно упало тобі на горло. Я б залюбки його зняв, коли ж боюся, що б часом тебе не подряпати.

— Ти не бійся, тільки скинь, мерщій скинь з мене, поки не заморив мене на смерть!

— Та ти скинь сама; я ж тобі кажу, що не на смію.

— Я сама не можу й поворухнутися: мене та тернина душить, як найважчий тягарь.

— То нехай тобі твої сестри допоможуть, а я сам боюся й себе нею поранити, бо вона дуже колюча.

— Тобі з того нічого не станеться; я знаю напевне. Скинь же швидче, поки я ще не загинула.

Од же Яначек не вволив її волі, й мусила та панна покликати своїх сестер.

Прибігли сестри й, побачивши, що їхня сестра спіймалася, почали страшенно голосити.

— Скинь швидче тую тернину, порятуй нашу сестру! — благали вони.

— Зніміть сами, я ж кажу вам що боюся!

— Наші сили такі малі, що ми не можемо самі підняти того важкого й колючого бадилля!

— А ну лишень беріться всі втрьох разом та помагайте одна одній, а коли самі нічого не вдієте, тоді вже й я вам поможу.

Довго опиналися панночки, однак Яначек вступитися не хотів, й вони всі три вхопилися за ожину. Але ж тоді одразу всі почали страшенно кричати, щоб він їх швидче відпустив. А Яначек тим часом вхопив кінець бадилля й густо пообплітав дівчат.

Тепер, як вони всі були впіймані, почав Яначек говорити до них по правді, як слід:

— Я вас, Яговинки, впізнав одразу, і знаю я добре, що прийшли ви сюди зробити мені шкоду. Але ж тепер я вас не відпущу, аж поки бідолашному дідусеві, який сидить ото там, в халупці, ви не повернете його очей!

Почувши своє наймення, Яговинки перелякалися, але ж ще якийсь час зрікалися признаватись й казали, що нічого сенько не знають ні про дідуся, ні про його очі. Тоді розпалився хлопець гнівом, вхопив всіх трьох сестер і потяг їх до халупи. Увійшов до хати й кличе дідуся, що б той пішов вкупі з ним, бо, мовляв, є для нього такий лікар, що поробить йому нові очі. Старий, хоча й не дуже тому повірив, але ж радо згодився, бо хто б же не пішов по свої очі хоч і на край світа!?

В правій руці Яначек тримав лихих Яговинок, а лівою вивів дідуся з халупки. Коли ж вони прийшли назад на пригорок, попрохав Яначек старого сісти та відпочити, поки він приведе лікаря. Потім, відійшовши з Яговинками на-бік, почав їм загрожувати, що він їх на шмаття пороздирає, коли вони йому не скажуть, де подівали очі старого.

Довго Яговинки не хотіли признаватись, але, побачивши, що непереливки, повели юнака до однієї печері, що б він там очі вибрав сам, а їх відпустив на волю. В печері була сила силенна всяких очей і тяжко було вибрати з них потрібні. Були тут очі й усяких людей, було багато й звірячих. Нарешті вибрали Яговинки пару й понесли старому.

Та тільки ж, коли вложили їх дідусеві в ямки, то старий почав ремствувати:

— Ой, лишенько! То ж не мої очі. Ними я бачу лише самих котів!

Тоді Яначек напустився на Яговинок, що він їх на смерть повбиває, коли вони не дадуть негайно добрих очей дідусеві. Яговинки принесли знову ще одну пару, а коли старому їх в голову положили, то знову він жалівся, що бачить лише самих ведмедів.

Тоді Яначек не мав іншої ради, — і задушив найстаршу Яговинку. Страшенно перелякалися дві молодчі

й пообіцяли віддати вже старому його власні очі. Принесли ще двоє й встромили дідові під лоба в ямки. Він, ледве трохи оговтався, а потім як не закричить:

— Нехай мене Господь милує, одже я бачу самих Яговинок!

Тоді Яначек, його розважаючи, й каже:

— Не бійтеся, тату, вони вже вам не зроблять шкоди: вони в мене в лабетах.

Вхопив потім обох разом і задушив ожиновим бадиллям. А далі всіх трьох кинув у болото.

Найпевніше, що ті три Яговинки були останні у всій Чехії, бо від того часу не було вже чутки, щоб де з'явилася хоча б одна.

Але, що Яговинки — лиходійні створіння, — про те знають добре й там, де навіть не чували цієї казки.

Не дурно ж на лайливих бабів та на лихих жінок скрізь говорять:

— Ну, то — справжня Яговинка!

Або:

— То — чиста Яга!...

КОРОЛЬ КОЯТА.

(Московська народня казка.)

Був собі один король; звався він Коятою й мав бороду по коліна. Три роки жив він уже зі своєю дружиною, а дітей не мав. Дуже те короля засмучувало.

Одного разу виїхав король зі своєї столиці, щоб подивитися, що робиться у нього в королівстві. Розлучившись з королевою, вісім місяців проїздив він ріжними країнами, а на прикінці дев'ятого місяця під'їздив назад до своєї столиці.

Того дня стояла страшенна спека й звелів король своєму пóчотові серед чистого поля нап'ясти намети і, щоб всі чекали до вечірньої прохолоди.

Од же почала короля допикати спрага, а поблизу, не було води. Палила вона його все дужче й дужче. Не довго думаючи, скочив король на коня й почав шукати по околицях, чи немає де там криниці? І справді, здибав криницю, а в ній вода така ясна, як кришталь, доходила аж до самого краю цямрини. Поверх води плавав кухлик.

Король Коята простяг руку до кухлика, але ж — дивна річ! — Як тільки хотів нетерпляче вхопити його то правою, то лівою рукою, — кухлик ухилився й відпливав у протилежний бік. Не дається вловити, та й годі, неначе навмисне короля дражнить та дратує! Король перечекав, поки вода трохи заспокоїлася, підкрався тихесенько до того кухлика й хотів його вхопити обома руками. От же кухлик знову вискусував, мов рибка, пірнув на дно, а потім хутко виринув знову, ну, от навмисне короля ярить, та й тільки!

— А, нехай тебе вовк забере! — подумав король, — обійдуся й без тебе!

Нагнувся над криницею й жадібно припав до води, не дбаючи про те, що вся його борода пірнула у криницю. Коли ж досхочу напився й намірився вставати, не міг підвести голову, бо хтось у воді міцно вхопив його за бороду. І хоча король з усієї сили упірався, а головою трусив і на всі боки смикав, однак борода вирвати не міг.

— Що бо там так мене тримає? Та пусти ж на-решті! — закричав він.

Ніхто не відповідав, тільки з криниці вирячилась на нього страховинна марюка: двоє великих зелених очей горять, як два смарагди; розчинена ротяка рего-

четься, показуючн два ряди блискучих, мов перли, зубів, висолоплений язик дражнить короля, а двоє великих клішнів цупко тримають його за бороду.

Королеві стало млосно; хотів закричати, але не мав сили й здалося йому, що він заворожений. Нарешті отямився й здобув голосу. У відповідь з крилиці вчувся гугнявий голос, що говорив:

— Марні всі твої намагання, королю! Не пущу я тебе, аж поки ти не пообіцяєш віддати мені те, що маєш в своєму домі, але про що не відаєш!

Король, не розшолопавши, в чому річ, помислив: — Що б же таке мав я в своєму власному домі, про віщо я не відав би? Я добре знаю все, що в мене є! — Й раптом відповів:

— Обіцяю, що віддам!

Гугнявий голос промовив:

— Ну, гаразд! Але ж дивись, виконай свою обітницю, бо коли не сповниш, буде тобі лихо!

Клішні розімкнулись й випустили бороду, а потвора пірнула на дно. Король витяг бороду з води, обтрусився, як селезень, аж всю свою шляхту оббризкав, за що всі йому низенько вклонилися...

Коли ж вони наближались до столиці, то народ натовпом валив їм насупроти й вітав їх голосними викриками. З кремлевих стін били з гармат та гаківниць, а на дзвіницях дзвонили на всі дзвони. Коли ж король доїхав до палацу, то королева вже чекала його на ганку, а попліч неї стояв перший міністр, тримаючи на руках єдвабну подушечку, на якій лежало гарнісеньке, мов ясний місяць, дитинчатко.

Тільки тепера розвиднилося в королівській голові, й почав король зітхати та гірко нарікати. — „Оце ж те воно й є, про що я не відав!“ — й голосно заплакав. Всі страшенно здивувалися, але ж ніхто не насмілився

й слова промовити. Тоді взяв король дитину на руки, довго її милував, сам поклав її до колиски й, затаївши в серці своєму горе тяжкеє, королював собі далі, як і раніш.

Ніхто не знав його таємниці, тільки всі помічали його смуток. Увесь час очікував, що ось-ось придуть по його сина й заберуть у нього. Вдень не знаходив собі супокою, а вночі сон тікав його очей. Отже час минав, а ніхто не приходив. Що — день, що — місяць, що — рік короленко зростав і був на-прочудо гарним хлопчиком. Нарешті вже й король забув про свою пригоду.

Але якось одного дня виїхав короленко на полювання й, погнавшись за звірем, відбився від інших мисливців та й опинився далеко в густому лісі. Навколо було порожньо, чорні сосни затуляли обрії, видко було лише маленьку полянку, що поросла густою травою та папороттю, а посередині стояла дупленаста липа. Зненацька зашуміла тая липа й вийшов з неї дивовижний дід: борода зелена, як барвінок, так само зелені й очі.

— Бувай здоров, королевичу Милане! — промовив дід. — Щось довго я тебе дожидався, давно вже час тобі нас одвідати!

— Хто ти? — спитав королєнко.

— Дізнаєшся потім, тепера ж затям собі ось що: батькові своєму, королеві Кояті перекажи моє привітання та ще додай, що я його питався, коли він має заплатити свій борг?

По тих словах бородатий дід раптом зник. Задуманий через ту ю мову повертався короленко. Коли ж приїхав до свого батька, промовив:

— Пан-отче, милостивий королю! Трапилась мені на полюванні предивна пригода!

А потім все чисто розповів, що чув та бачив.

Король пополотнів:

— Біда, каже, мій сину наймиліший, короленку Милане! — й полився в нього з очей сльози. — Прийшов час розлуки!

Та й признався йому в своїй таємниці, розказав і про свою обітницю.

— Не плач, не сумуй, мій батечку! — говорить йому короленко. — Не таке вже й велике лихо! Звели окульбачити мені коня, я собі поїду, а ви мене чекайте. Таємниці ж цієї ти нікому не розказуй, щоб часом паніматка якось про те не довідалась. Коли ж не повернуся через рік, то вважайте, що я загинув!

Зготовили йому все на дорогу. Король дав йому злотий панцир, меч та вороного коня. Королева повісила на шию хрестик з мощами. Поплакали й поблагословили в путь.

Іде короленко перший день, їде другий, третій, а коли четвертого дня почало сонечко сідати, прибився він до озера. Озеро рівне, мов люстро, вода висока, врівні з берегом, скізь довкола—пустиня. Відбивається у воді лише останній сояшний промінь, густі віти та зелений беріг. Навколо така тиша, наче все дрімає: ні вітрець не повіє, ні очерет не зашелестить.

Короленко Милан поглянув на озеро й бачить: пливають по озеру тридцять чубатих сірих качаток, а на березі, у траві лежать тридцять білих сорочок. Обережно зліз Милан з коня, підкрався по високій траві, вхопив одну біленьку сорочечку й сховався в кущі, чекаючи, що ж воно з того буде.

Качатка плавали по озеру, тріпотали крильцями, поринали у воду, вигравали на хвилях, а потім припливли до берега. Двадцять дев'ятеро підбігло до

сорочок й кожне, ставши на землю, неремінилося на гарну дівчину. Прибравшись, дівчата побігли й десь зезли. Лише одна тридцята не насмілювалася виступити на беріг. Самітно плавала вона сюди-туди, жалібно скиглючи та перелякано витягуючи шийку. Потім політала над водою й знову спустилася на озеро. Побивалася так, що аж нарешті стало їй короленкові шкода. От, він вийшов з кущів, а вона й промовила до нього людським голосом:

— Короленку Милане! Поверни мені мою одежу, я тобі за те віддячу!

Милан послухав: поклав сорочку на траві, а сам звичайненько відступився на-бік. Качечка вискочила на луки й короленко побачив прехорошу паняночку, яка тепер стояла навпроти нього. Була вона така гарна, така молода та ласкава, що того не можна ні в казці розповісти, а-ні пером списати. Зашарілася вся, простягає йому руку, а сама дзвінким голосочком, як срібна струна, й говорить:

— Дякую тобі щиро, короленку Милане, за те, що ти мене послухав: цим ти сам собі дуже прислужився. Я — донька чарівника Чорнуха, а зовуся Веленою. Тридцять молодих дочок має мій батько, панує він у підземному царстві, має багато палаців та силу всякого добра. Давно вже тебе він дожидає й дуже гнівається, що ти й досі не приходив. Однак ти того нічого не страшися, а роби так, як я тобі покажу. Як побачиш ти Чорнуха, підземного короля, то ти впади на землю й на вколюшках підповзай по землі до нього. Чи почне він на тебе ногами тупати, чи буде кричати або проклинати, — ти нічого не лякайся й ні на віщо не зважай, а все підповзай ближче. Що потім буде, — ти сам побачиш. Ну, треба нам поспішатися!

● Чарівна Веленка тупнула своєю манісенькою ніжкою, земля враз розступилася й вони обоє швидко спустилися до підземного царства.

Побачив Мілан Чорнушин палац, увесь витесаний з палючого каміню-карбункула, що все під землею освічував ясніще за сонце.

Чорнух сидів на троні, на голові в нього була блискуча корона, замість рук мав він дві клішні й блискав очима, як двома зеленими каміннями. Короленко Мілан, як тільки його углядив, враз упав перед ним навколюшки. Чорнух затупотів ногами, засвітив страшенно очима, а потім закричав так, що аж все затремтіло від його прокльонів. Отже, пам'ятаючи Веленчині слова, Мілан посувався коліними далі й далі. Чарівник все собі гукає та галасує, а Мілан своє зна— підповзає ближче. Нарешті Чорнух голосно зареготав і промовив:

— Добре тобі порадили, щоб ти мене насмішив! Більше вже на тебе не буду сваритися та кричати! Вітаю тебе в підземному королівстві, але ж знай, що позаяк ти довго вагався й не приходив, мусиш тепера виконати три речі. Почнеш завтра, а тепер іди собі!

Два джури узяли тоді короленка дуже гречно за руки й повели його до світлиці, яку було вже для нього приготовано.

Другого дня вранці казав Чорнух покликати короленка до себе.

— Ну, каже він, сьогодні спробуємо, яку працю ти умієш виконати! На перший раз велю тобі, що б ти за ту ніч збудував мені новий палац. Дах щоб був з червоного золота, стіни з мармору, а вікна кришталеві. Наоколо будинку повинен бути розкішний садок, а в садку щоб був ставок та всякі химерні водограї. Коли з'умієш поставити такий палац, то за-

служиш великої моєї милости, а не вибудуєш, — то так і злетить твоя голова до-долу!

— Ах ти, чортячий ти Чорнух! — подумав про себе короленко, — бач, що намислив! Ну, загинуло моє життя!

Повернувся до свого покою й сумно роздумував про свою долю. Але, вже як почало смеркати, прилетіла до нього бджілка, стукнулася в шибку, а далі й чує він її голосочок:

— Відчини! Впусти мене!

Милан одчинив вікно, бджілка улетіла в світлицю й перемінилася на красуню Веленку.

— Добривечір, любий королевичу! Чого це ти такий смутний-невеселий?

— Як же мени не сумувати, — відказує Милан, — коли твій батько загрожує позбавити мене життя?!

— Що ж ти надумав робити?

— Та що ж? — Нічого! Нехай звелить зрубати мені голову з плечей! Про мене: від смерти не втечеш, а двічі все одно не вмірати!

— Е, ні, любий юначе! Так не годиться. Не вішай носа: ранок від вечора розумніше! Отож лягай собі спати, а завтра, як устанеш ранесенько, — то палац уже буде збудовано! Ти ж тільки похожай собі з молоточком та постукуй по стінах.

Так усе й сталося. Ранком, ще вдосвіта вийшов короленко з кімнати, аж бачить і очім своїм не йме віри: дивом-дивиною стоїть палац та такий, що й не сказати!

Так само й Чорнух здивувався й теж сам собі не вірить.

— Дотепний ти хлопчина! — каже він Миланові. — Бачу, що добре в тебе руки привішено! Тепера спробуємо, скільки в тебе розуму та здогадки! Маю я

тридцять дочок, прекрасних королівень. Ото ж завтра поставлю я їх усих перед тебе, а ти тричі побіля них пройдеш та й по третьому разу скажеш мені без помилки, яка з них моя наймолодча, на наймення Велена? Не вгадаєш — голова з плечей!

— „На цей раз, чарівниче, не вистачило тобі мудрости! Щоб я та не впізнав Велени?! Ні, вже що-що, а це мені буде найлегше!“

— Ні, не так-то й легко, як те тобі здається, — забреніла бджілка Веленка, влітаючи до нього в кімнату. — Коли б я не допомогла тобі, то було б чимале тобі лихо! Річ у тім, що нас тридцять сестер, а всі ми маємо однакове лице. І так ми всі подібні одна до одної, що навіть рідний батько розпізнає нас по одежі.

— Що ж я маю робити? — запитав Милан.

— Будь дуже уважним й добре додивляйся! Пізнаєш мене лише по тому, що мені на обличчя сяде мушка. Дивися ж, не помились!

Другого дня закликав знову Чорнух короленка Милана. Королівни стояли всі рядочком, нахиливши голови до землі, й усі до одної були однаковісенько одягнені.

— А ну лишень, розумна голово! — промовив Чорнух, — пройдися тричі біля тих красунь, а по третьому зволь нам показати, котра з них буде Веленка!

Милан пішов впововш лави й поглядав бистрим оком. Але ж і справді всі вони були такі однаковісенькі, неначе все то була одна, що відбивалася в тридцятьох люстрах. Пройшов перший раз — мушки не видно. Пройшов вдруге — теж не має ні в одній на обличчі. Але, коли вже проходив потретьє, — помітив, як потихеньку прокрадається мушка по гла-

денькому личку, а личко тее, мов жар, палає. Загорілося і в його серці, простяг він свою тремтячу руку та й каже:

— Ось вона — Велена!

— Та тобі наче сам чорт допомагає! — гугнявить Чорнух, розгнівано виблискуючи зеленими очима. — Твоя правда, ти вгадав і дійсно вибрав королівну Велену. А тільки я бачу, що то було не без хитощів та крутіства; не інаше, що ти в спільці з дияволом! Але ж почекай! Через три години мусиш прийти сюди знову. Ми радо такого гостя вітаємо й залюбки допоручимо тобі ще й втретє свою мудрість виявити. Я запалю соломину, а ти, доки тая соломину не згорить, не зходючи з місця, пошиєш мені пару чобіт з халявами. Коли пошиєш, — добре, а не пошиєш, голова з плечей!

Сумний повернувся до своєї кімнати короленко Милан, куди ще раніш прилетіла бджілка Велена.

— Що ж це ти так засмутився? — питала вона.

— Та як же ж мені не сумувати, коли твій батько загадав мені нову мороку!? Маю шити йому чоботи та ще й з халявами! Та що ж я йому швець, чи що? Я ж таки короленко й не розуміюся на чоботарстві! Я ж не якийсь там мугиряка, й коли він себе величає підземним королем, то хай пам'ятає, що я те ж з королівського коліна!

— А що ж ти намислив учинити? — знову запитала королівна.

— Та що ж я маю на це казати? Чобіт шити я не вмю, от і край! Нехай рубає мені голову, пройдисвіт чортів!

— Ні, це не діло! Вже ж ми з тобою заручилися! То я попіклююся про поміч. Або врятуємося

вкупі, або разом загинемо. Мусимо тікати, бо вже нема іншої ради!

Потім Велена плюнула на вікно — її слина в тій хвилі примерзла на шибці. Тоді вона вивела з світлиці короленка Милана, двері замкнула, а ключ шпурнула далеко від себе. Взялися вони за руки й хутко подалися од тієї містини, якою пройшли до підземного царства. Потім вийшли на світ біля того ж таки озера й побачили, що на зеленому, вкритому травою б'єрезі пасеться вороний кінь короленків. Ураз впізнав він свого пана, заржав, підскочив просто до нього та й став, мов вкопаний. Милан, не довго думаючи, скочив на нього, Велену посадив біля себе й, мов стріла, пустився в дорогу.

Чарівник Чорнух марно чекав короленка в призначену годину. Не дочекавшись, послав по нього своїх дворян, а сам дивувався, чого він так забарився.

Дворяне прийшли до хати й побачили, що двері замкнено. А коли вони постукали, то відтіль Веленичина слина озвалася Милановим голосом:

— Я зараз прийду!

З тією відповіддю повернулися посли до Чорнуха. Він знову чекав, чекав, але ж бачить, що короленко не приходить, тоді послав нових посланців. І знову така сама відповідь:

— Та я зараз прийду!

І знову немає.

Тоді вже розгнівався підземний король та й каже:

— Та що ж це він з мене буде глузувати, чи що? Біжіть мерщій, виламайте двері й приведіть сюди негідника!

Побігли слуги й давай ламати двері. От же нікого в хаті немає, лише голосно регочиться слина. Чорнух так розпалився, що мало-мало не тріснув з гніву.

— Ах, ти ж нікчема проклята! — загукав він. — Де хто є, всі мерщій за ним навздогін! Всіх вас повішаю, як що тільки він вам утече!

Почалася гонитва.

— Чую я далекий тупіт! — шепче Веленка, пригортаючись до Милана.

Короленко зскочив з коня, припав вухом до землі та й каже:

— То погоня за нами, й уже недалеко!

— Неможна гаятись, — говорить Велена, і враз перекинулася вона річкою, а Милана перемінила на залізний міст, його ж кониченька обернула в чорного гайворона. Та ще зробила так, щоб б за мостом дорога розбігалася на три шляхи.

Летять гінці по свіжих слідах, але, прибігши до річки стали, мов вкопані: слід доходив лише до мосту, а далі зник. За мостом же дорога поділилась на три шляхи. Нема іншої ради, як вертати додому.

Срашенно гнівався на них Чорнух!

— Ах, ви йолопи! — кричав він несамовито. — То ж вони самі й були — отой міст та річка! Хутко назад! Та вже коли й тепер мені їх не приведете, то й не знать, що я з вами зроблю!

Й знову почалася гонитва.

— Чую тупіт, — шепче знову Веленка Миланові.

Юнак швиденько зліз з коня, припав вухом до землі:

— Твоя правда: скачуть за нами, й уже недалечко!

Ту ж мить змінилася королівна Велена з Миланом та вороним конем на густий ліс, а в лісі було тисячі стежок та доріжок, та ще й так поробила, щоб гінцям видавалося, ніби лісом від них втікає кінь з двома їздцями.

От прибігли вони до лісу по свіжих слідах, й погналися за тою манною, (а ліс доходив аж до межі владарства Чорнухового). Гонять вони та й гонять, а кінь з їздцями поперед них все скаче, тільки ж вони його ніяк не можуть наздогнати. Здається їм, що вже так близько, що от-от рукою вхопити б, але ж він лише перед них майне, а вхопити не дається. Й так вони опинилися аж коло місця, де вже починалося Чорнушине королівство, власне саме там, відкіля й в дорогу вони видалися. Тоді все перед ними зникло: не видко вже ні коня, а-ні того густого ліса!...

Чорнух осатанів, мов той пес на ланцюзі:

— Коня мені сюди! Я сам за ними поженуся!

І знову шепче Веленка Миланові:

— Чую далекий тупіт!

А він їй відказує:

— Женуться за нами, та вже й близько!

— От це вже нам лишечко: то вже сам Чорнух, мій лихий батько! Його сила та влада пропаде хіба що тільки біля першої церкви: не сміє він кинутись на церкву! Давай мені швидче свій хрестик та мощі!

Слухняно ізняв Милан з шиї хрест й віддав Велені, і ту ж мить змінилася вона на церкву, він на ченця, а кінь — на дзвіницю. А враз за тим прискочив до церкви й Чорнух.

— Чи нікого ти не бачив тута на коні, святий отче? — спитав він ченця.

— Ні, оце тільки що перед цим відїхали короленко Милан з королівною Веленою. Як же!... Спинялися у нас біля церкви, поставили воскову свічку й веліли тебе привітати, коли ти приїдеш!

— А бодай вони собі в'язи скрутили! — вигукнув Чорнух, повернув коня й, ніби в нього голова

зайнялася, подався зо всім своїм п'очотом додому, а всім дворянам звелів всипати гарячих.

Тим часом короленко Милан з Веленою їхали собі далі, вже не боячися нової гонитви. Вже й сонечко почало сідати й тоді побачили вони поперед себе в червоному сояшному спаді чудове місто. От, короленкові страшенно закортіло заїхати до того міста.

— Любий мій, Милане, — не заїзди туди! Не дурно ж мені так серце тисне туга, не передчуваю я нічого доброго, — просить його Велена.

— Та не бійся нічого, моя кохана! Заїдемо туди на годинку, оглянемо місто та й поїдемо далі!

— До міста в'їхати буде легко, тяжче буде відтіль повернутись! Роби, милий, як ти хочеш. Тільки ж будь обережним, бо вийдуть тобі назустріч король з королевою та їхньою дочкою. З ними буде гарнісеньке дитинчатко. Тільки ж ти його ні за що не цілуй, бо коли його поцілуєш, то враз забудеш про мене. І не буде мені більш життя на світі білому, помру я з смутку та з печалі! Тепер же буду тебе тута три дні чекати. Ну, їдь, коли вже тобі так закортіло!

Попрощався Милан з Веленкою й поїхав до міста, а вона залилася, перекинувшись біля дороги на білий камінь.

Минув день, минув і другий, минув і третій, а Милана все нема та й нема! Не виконав він того, що йому радила Велена. Як уїхав був у місто, вийшли йому назустріч король, королева та їхня донька, прибігло й гарнісеньке дитинчатко, такий веселесенький пузанчик, а очка у нього, як зіроньки! От прибігло воно та так одразу й кинулось просто в обійми до Милана. Затьмарилась в тій хвилині його пам'ять й, вхопивши хлопчика на руки, зачарований його красою, він одразу

почав його цілувати. Й ту ж мить цілком забув про королівну Велену.

Затужило з жалю серденько Веленчине. Перемінилась вона з білого каменю на блакитну квітку й зосталася при самій дорозі, що б там її роздушили подорожні. А на тій маленькій квіточці блищала роса...

Та сталося так, що найраніше тою дорогою йшов якийсь дідок. Угледів він синеньку квіточку при дорозі й узяв її з собою до дому, посадив у горнятко, поливав, доглядав та жалував. А з того часу, як приніс той дідусь до своєї хати синеньку квіточку, все одразу змінилося у нього в хатині. Коли він прокидався вранці, — в хатині вже все було прибрано, нігде тобі а ні порошинки! Чи прийде опівдні додому, — стіл йому застелено білим убрусом й смашний обід стоїть, вже на столі, тільки сідай та їж, скільки душа бажає!

Дивувався старий господарь, не знав, що собі й думати. Часами аж острах на нього нападав, й пішов він на пораду до баби-шептухи, що розумілася на чарах.

Чарівниця йому й розповіла й порадила:

— Устань, каже, у-досвіта, поки ще півні не співали, й пильнуй уважно навколо. Коли ж щось де-будь почне ворухитись чи шелестіти, ти швиденько підбіжи та й накрій оте хусткою!

Дідусь лежав цілу ніч, не зажмуривши жодного ока. Коли ось, як почало вже розвиднятися й до хатинки проскочив промінь вранішньої зорі, побачив він, що синя квіточка затрусилася, вискочила з горщечка й почала скрізь по світлиці поратись. Й де вона проходила, там все враз було прибрано, сміття було заметено, а в печі розпалився вогонь. От дідусь хутко зіскочив з ліжка й прикрив синю квітку хусткою, а перед ним стала красуня-панна, королівна Велена.

— Що ж це ти вчинив? — сумно питалася вона у дідуся. — Навіщо ти примушуєш мене жити? Мій наречений, короленко Милан мене покинув, забув мене!

— Твій короленко Милан саме оце збирається оженитись. Вже все приготовлено до шлюбу. Навіть гості вже поприїздили.

Гірко заплакала Веленка. Але потім витерла сльози, вдяглася просто, як селянська дівчина, й подалася до міста. Прийшла вона до королівської пекарки, та ж всі там були такі заклопотані, не було часу хоча б кому-будь на хвилинку спинитись: скрізь метушнина, гармидер, шум, стукотня, як в ступах. От підійшла Веленка до головного кухаря та й говорить до нього таким ласкавим голосом:

— Шановний мій кухарю, дозволь мені спекти весільну шишку для короленка Милана.

Кухарь, якому ніколи було й вгору глянути за працею, хотів був на неї розгніватись, але ж як тільки поглянув на дівчину, то й слово в нього в горлянці застряло: така вона була прехороша, й він ласкаво їй відповів:

— Ти в час прийшла, славна дівчино! Роби, що тобі сподобається. Я сам поставлю перед короленком Миланом твою шишку!

Швидко шишку було спечено. Тим часом запрошені гості посідали за столи й почали бенькетувати. Головний кухарь урочисто й поважно поставив перед короленком Миланом на срібній таці велику весільну шишку. Гості всі здивувалися, побачивши таку шишку, якої раніш ніколи ще не доводилося їм бачити. От же, ледве тільки короленко відбатував собі шматок, сталося щось дивовижне. Де не взявся сизий голуб

з білою голубкою, вилетіли з тієї шишки, й давай собі по столу похожати: голуб вперед, а голубка за ним, та все воркоче так жалісливо до голуба:

— Голубчику, мій голубчику! Почекай, не втікай! Знаю ж бо я, що забудеш і ти про мене так само, як короленко Милан про свою королівну Велену!

Зітхнув короленко, зачувши голубчині слова, схопився з місця й без пам'яті вибіг за двері. А за дверима вже стояла Велена й чекала на нього. Коло ж ганку стояв окульбачений вороний кінь, нетерпляче иржав та бив землю копитами.

Не гаючи часу, скочив Милан на коня, вхопив в обійми Велену й мигцем вилетів з двору. Й летіли вони так, аж поки не прилетіли до королівства батька Миланового — короля Кояти.

От так зраділи король та королева! Впорядили вони таку бучну гулянку та пишний бенкет, що про подібний і чути нікому не доводилось. Покликали гостей й упорядили гучне весілля.

Гостей там було сила-силенна, а межі них на тім святі був таки й я. Пив я там і мед, і пиво, і вино, аж мені по бороді текло! Одно тільки мені шкода, що нічого в рот не попало!...

ЮРКО З КОЗОЮ.

(Ходська народня казочка.)

Був собі один король та й мав він доньку, якої ніяк не міг розсмішити: так вона й була завжди смутна та невесела. От і оповістив той король, що тому, хто так зробить, щоб вона засміялася, він її віддасть за жінку.

А був в тій стороні один пастух і мав він сина, якого звали Юрком.

От якось той Юрко й говорить:

— Я таки теж піду, може б я її розсмішив! Я від вас, тату, нічого не візьму, тільки саму козу.

А батько йому й одказує:

— Про мене, йди!

А коза та була не проста: коли було Юрко тільки схоче, то вона кожного біля себе вдержить, і мусить при ній той чоловік зостатися.

Так от взяв він тую козу й пішов. І зустрів він такого чоловіка, що держав одну ногу на плечі.

Юрко й питається:

— Чого то ти задрав ногу на плече?

А той йому:

— Бо коли я її з плеча скину, то враз скочу аж на сто верстов!

— Куди ж ти йдеш?

— Іду я найматись, хто мене візьме, тому й служитиму.

— То ходім зо мною!

От і пішли вони далі та й спіткали ще одного, у якого на очі висіла дощечка.

— Що то в тебе на очі дощечку причеплено?

А той:

— Бо, як тільки я її зніму, так буду бачити аж на сто верстов.

— Куди ж ти йдеш?

— Та йду найматись. Може ти хочеш мене взяти на службу?

— А чому й ні? — Візьму, ходім зо мною.

Проїшли вони трішки, аж зустрічають ще й третього. Той мав під рукою пляшку, а замість затички тримав у ній пальця.

— Чого то ти там пальця держиш?

— Бо як би я його витяг, то одразу можу водою досягти аж на сто верстов, та ще й кожного забризкаю. Може, ти хочеш і мене взяти до себе на службу? З того може вийти твоє щастя, а наше тако ж!

А Юрко йому на те:

— Ну, то ходім!

Прийшли вони до міста, де був той король, накупили стрічок та й одягли їх на свою козу. Коли ж прийшли вони до одного шиньку, то там вже було відомо, що йдуть, мовляв, такі а такі люде. І велено було дати їм і їсти, й пити, й усього, що тільки вони побажають, а за все те сам король заплатить.

От вони свою козу самими стьожками пов'язали й віддали її шинкарев. в сіни, що б він її там доглядив. А шинкарь відвів її далі, до другої хатини, де ночували його дочки.

Ось тут Маруся й каже:

— Ех, як би ж то мені хоч одну таку стьожечку! Піду я лишень та від'яжу якусь від кози!

А Домаха їй і перечить:

— Не ходи, каже, бо він вранці впізнає.

От же перша не послухала та й пішла до кози. Приторкнулася вона до кози та й не може руки відняти, мов прикіпіла. А коли ж Маруся довго не верталася, то трегя — Катерина — й посилає другу:

— Піди там по неї, чого вона бариться?

Пішла тоді Домаха та й обняла Марійку за плечі:

— Ходім, не займай краще! — сказала, а вже руки назад відтягти не може!

От тоді Катря собі й каже:

— Та годі вам, не повід'язуйте ще всіх стьожок!

Та й собі пішла й лапнула Домаху за спідницю. І знов таки не могла відійти геть, так і зосталася вкупі з ними.

Ото ж вранці прийшов Юрко по ту козу, та й вивів їх усих з хати: й Катерину, й Домаху, й Марусю. А шинкарь ще спав.

Пішли вони вулицею, а староста дивиться з вікна та:

— А-гов, Катеринко, що то, що то таке? — гукає.

А потім вибіг на вулицю, вхопив її за руку, хотів її відтягти, та й сам при них зостався. Потім гнав поуз пастух корів на пашу, а бугай і зачепився за похід та й собі до них ув'яз. І його Юрко поволік далі.

От, коли вони так прийшли аж до палацу, то їм на зустріч вийшли слуги й розказали про все тому королеві:

— Ой, пане ж наш! От так кумедію маємо! Були тут всякі штукарі, але ж такого ще ми й не бачили!

Тоді теє королівське дівча швидче вивели на ганок, а вона ж як поглянула, та як не зарегоче, аж увесь палац затрусився.

Тоді почали Юрка розпитувати, хто він такий? А він їм і признався, що він пастухів син, а кличуть його Юрком.

А вони тоді:

— Ну, кажуть, з цього пива не буде дива! Коли він з такого простого роду, то так, аби-як дівча йому віддавати не можна. Мусить ще щось інше зробити! Він їх і питається:

— А що ж саме?

— Та що ж, — кажуть вони йому, — он там, аж за сто верстов відціля є така а така криниця. Коли ти з неї за стільки-то хвилин принесеш оцей кухлик води, тоді дістанеш тую дівчину.

Тоді Юрко й каже тому, що тримав ногу на плечі:

— Ти говорив, що, коли скинеш тую ногу, то опинишся аж за сто верстов.

А він йому:

— Казав, і я того докажу!

Скинув ногу, скочив та й був там. Але ж минуло вже чимало й часу, пора б йому й назад повернутися, а його все нема. Тоді Юрко й каже тому, другому:

— Ти оповідав, що коли знімеш зі своїх очей оту дощечку, то можеш бачити аж на сто верстов. А поглянь лишень, що ж він там таке робить?

— Гей, пане, та він бо там лежить! Гей, гей, паннюню, та він же там заснув!

— Це справа кепська, — каже Юрко — швидко вже й час мине!

От же той третій, що оповідав, ніби-то, коли він свого пальця вийме, то добризкне аж на сто верстов, як тільки Юрко йому звелів, як пирскне!

— А ну, дивись краще, чи він там ворушиться?

— Еге, пане! Він уже встає, утирається, о, вже набірає воду!

А той тільки раз плигнув і вже був тут, саме в час.

От же ж ті, королівські, почали Юркові говорити, що мусить він ще раз їм довести свою спритність. Кажуть йому, що там, десь у скелях є такий

звір, однорожець, який в тому королівстві вже багато людей понищив. От, коли, мовляв, він того звіря зо світу зжене, тоді вже тее дівча за нього дадуть.

Узяв Юрко своїх людей і подався до того лісу. Прийшли вони до такої хаші, з самих смerek. А там було аж троє звірів, й мали вони там своє кубло, в якому й берложились. Набрали люде каміння та ще смereкових шишок, та й полізли на вершечок дерева. Коли ж тії звірі полягали до свого кубла, як шпурнули тії люде камінем на того, що був однорожець! А та звірюка тоді й каже другому:

— Та не лїзь ти до мене, дай спокій!

— Тю на тебе, відповідає другий звірь, я ж тобі нічого не роблю!

Тоді ще раз люде з-гори того однорожця камінюкою.

— Я тобі кажу: дай мені спокій! Це ж ти мене вже втрете зачіпаеш!

— А я тобі кажу, що я тобі нічого не роблю, відчепися ти від мене!

Та як зчепилися ті звірі й покотились клубком. А той, однорожець, распалився й хотів проткнути другого звіря. От, як розженеться він, а той звірь шусть на-бік, так він і загнав свого рога у дерево й не міг уже відтіть його визволити. Тоді ті люде з дерева позлазили додолу: двоє звірів утекло, а тому третьому, однорожцеві, відрубали голову, взяли його на плечі й понесли до палацу.

Як побачили королівські, що Юрко й це завдання виконав, то й кажуть собі:

— Що ж тепер мусимо робити? Виходить, що треба йому віддати дівча!

— Е, ні, пане, — говорить один з служок. — Того не можна! Де ж це видано, що б королівська донька та припала такому мурлові? Мусимо його просто якось уколошкати, та й край!

Те королеві подобалося й він звелів зробити так, як той слуга порадив.

Але ж там була одна наймичка. Прибігла вона до Юрка та й каже:

— Біда тобі буде сьогодні, Юрку! Хотять тебе життя позбавити.

А Юрко їй і відповідає:

— Чи бач, як ізлякала! Мені ще як було дванадцять літ, то я вбивав по дванадцять за одним махом!

Тільки, звісно, він того не признався, що то було так: коли якось спекла йому ненька солодкого пірїжка, а на нього злетілося аж дванадцять мух, то він дійсно убив їх за одним махом.

Коли ж ті, королівські, таке зачули, то й ухвалили:

— Не инакше, кажуть, як доведеться його хіба тільки застрелити!

От потім пошикували вони військо, що б ніби зробити йому урочисту параду перед королівським ганком. І коли він мав вийти наперед, то вояки повинні були його застрелити. Але ж він не був дурний, та й звелів тому, що мав пальця замість затички:

— Ти — говорить — казав, що, як витягнеш з пляшки пальця, то враз усіх позабрикуеш! А ну, мерщій виймай пальця!

— Добре, пане! Я їм враз свого докажу!

Та як висмикне пальця, так усім до одного очі й позаливав; от вони всі одразу й посліпли й жоден нічого не бачив.

Тоді королівські, як те угляділи, що ні в сих, ні в тих, та й кажуть йому, що б ішов, а вони віддадуть йому тее дівчатко.

Потім зробили йому чудові королівські шати, та й було весілля.

І я таки на тім весіллячку була: скільки ж там музики грали, співали, їли та пили! Було там і м'яса, й шишок, і всякої усячини повні коші, а горілки повні відра.

Сьогодні я туди пішла, а вчора вже й назад повернулася. Знайшла яйце між пеньків, шпурнула його одному на голову й зробила йому таку лисину, що має він її ще й доси!

НЕВДЯЧНЕ КУРЧАТКО.

(Чеська народня казочка).

Був собі дід та баба й не було у них дітей. От якось висиділа їм чорна курочка курчатко. Бабуся й каже:

— Оце й добре; матимемо, чого доглядати.

А дідусь, одразу побачив, що з того курчати не буде нічого путнього, та тільки ж йому бабуся не дала й слова сказати, взяла тее курятко, виховала його, як годиться, й усе йому гділа, чого б йому не заманулося.

Дідусь оце й скаже, що те курчатко щось дуже багато зїдає пшениці, а бабуся йому зараз:

— І що тобі таке сниться, діду?

А курятко їло стільки пшениці, що старим вже не вистачало й на коржі. І що більше підросло, то все дужче хотіло їсти . . .

Якось одного дня бабуся смутна сиділа біля прялки, а дідусь поблизу на стільчику. Не хотілося їм говорити, бо не мали вони, чого їсти. Коли це прийшло курчатко та й просить пшениці.

— Ти вже у нас все поїло, — сумно відказує йому бабуся, — хіба, що нас ще поїси!

І ледве оте вона промовила, курчатко роззявило дзьоба та й зїло дідуся й з дзигликом; дзьобнуло вдруге — і зїло бабуся з прялкою.

От так добре їм віддячило! . . .

Потім пішло собі геть і весело мандрувало та куд-кудахтало. Коли це йому назустіч прачка з сорочками. Поглянула вона на курчатко та й каже:

— Курятко, курятко, маєш повне волятко!

А курчатко засміялось та й відказує:

— А ще б пак! Я ж бо зїло діда з стільчиком та бабу з прялкою, а це ще й тебе іззім!

Прачка злякалася, але ще й утікати не подумала, як курчатко її зїло.

Тоді курчатко пішло своєю дорогою, весело підстрибувало та сокорило. Коли це йому на зустріч загон вояків. Здивувались вони, його побачивши, та й кажуть:

— Курчатко, курчатко! Маєш ти повне волятко!..

Курчатко засміялося та й відповідає:

— А чому б мені й не мати, коли я оце добре наїлося?! Ззіло я бабу з прялкою, ззіло діда з дзигликом, ззіло прачку з кошиком сорочок, та ще й вас усіх поїм!

Вояки гадали, що то воно жартує, але й оглядітись не встигли, як курятко їх усіх подзьобало, як пшеницю.

Потім знову пішло собі далі, весело підскакувало та кукурікало. Коли це йому на зустріч кіт. Котик ще здалеку його наглядів, а коли воно підійшло ближче, то й він промовив так, як і всі попередні:

— Курчатко, курчатко, маєш ти повне волятко!

Курятко засміялося та й відказує:

— Ще б пак я не мало повного в'ола, коли ж я сьогодні добре наїлося! Ззіло я діда зі стільчиком, ззіло я бабу з прялкою, ззіло й прачку з сорочками, ззіло цілий загон вояків, а оце ще й тебе ззім!

І не встиг кіт оглянутись, як уже був у в'олі!

Але ж він знав, як собі допомогти: розшкрябав курчаті воло та й виліз геть. А вже за ним вимаршував загон вояків, вилізла прачка з своїми сорочками, за нею — бабуся з прялкою, а нарешті — й дідусь зі стільчиком.

Прачка пішла прати, вояки пішли робити свої справи, а дід з бабою — додому.

Котик же від них собі випросив, що б дозволили йому курятко ззісти за те, що він їх всіх визволив. Дід та баба радо на те пристали, а котик так смашно поласував, що ще довго після того облизував собі вуса!...

КІТ ТА БАРАН.

(Чеська народня казочка).

Був у одної бабусі котик і раз-у-раз злизував їй з молочка сметанку. Вже вона йому й кожушок увесь мало не обідрала, але ж нічого не помагало! От і каже баба дідові:

— Діду, мусимо ми котика повісити: страшенно краде!

Кіт, таке зачувши, чкурнув за двері та й побіг у хлів до барана:

— Братіку баранчику, мої пани хотять мене повісити!

— Давно б уже час! — засміявся баран.

— Але ж тебе так само хотіли зарізати, — промовив йому кіт.

Тоді вже й баран перелякався та й каже:

— Тікаймо, брате, до лісу!

От котик від'язав барана, сів йому на спину та й побігли вони в ліс. Блудили по лісу цілісенький день й страшенно зголодніли. Коли дивляться — лежить вовча голова. Вони її забрали та й пішли далі. Як вже споночіло, угляділи вони в лісі вогник й подались до нього. Прийшли й бачуть: сидять довкола вогню аж шість вовків — три старих, а трое молодих. У барана враз стала манісенька душечка: так він ізлякався; але ж котик йому пошептав на вухо:

— Нічого, братіку, не бійся! Покинь вовчу голову за кущ та йди за мною.

Скочив кіт на землю й привітався з вовками. А потім почав просити, що б дозволили вони йому з ба-

раном погрітися біля вогню. Вовки дозволити — дозволили, але ж сами вже почали гострити зуби на барана та котика. От тоді котик і говорить баранові:

— Ну, що ж, брате? Вже, здається, час би нам і вечеряти! А витягни лишень там, за кущем вовчу голову. Тільки ж бери саму найбільшу!

Баран приніс вовчу голову й питається:

— Чи ж оцю?

А кіт і відказує:

— Та ні, брате; то ж бо малá! Ми ж маємо там, за кущем їх величезну купу! Вибери більшеньку.

Баран приніс знову ту саму, однак кіт покрутив головою й звелів принести ще більшу.

У вовків уже стала „гусяча шкура“ з переляку. От ті троє молодчих поглядали, поглядали на kota, а потім і питаються:

— А чи не піти б нам, дядечку, до лісу: може ми б врубали ще трохи дровець?

— Підіть, братухи, підіть; про мене! — відповідає їм кіт.

А ті як дременуть — тільки їх і бачили.

Три старих ще якийсь час посиділи мовчки, а потім і собі питають:

— А може б і ми пішли по дрова?

— А чому ж? Ідіть і ви, братухи! — відказує котик. — Тільки ж швиденько повертайте!

Вовки зраділи та й собі ноги на плечі та в ліс, аж закуріло!..

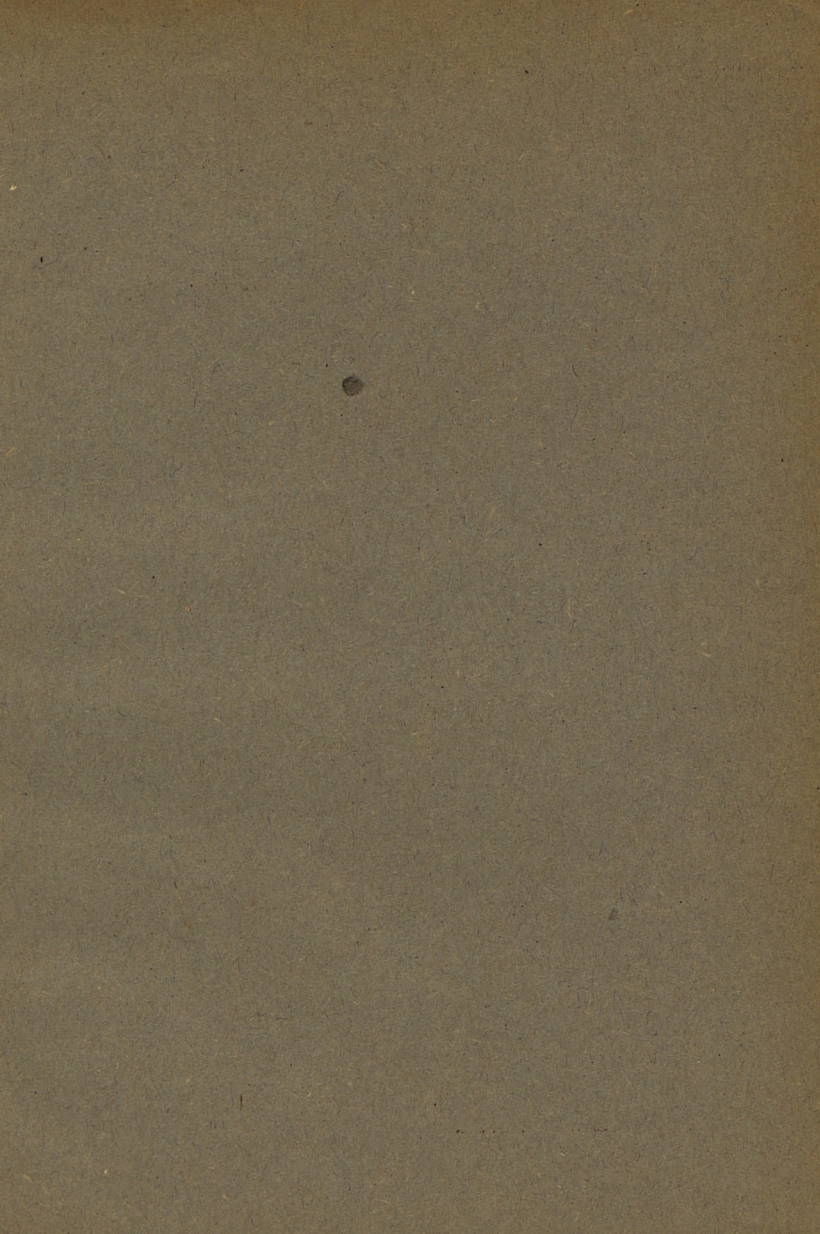
А кіт з бараном так само зраділи, що врятува-
лися від вовків. Погрілися трішки, а потім і кажуть:

— А все таки дома краще!

Знялися тоді й подалися додому.

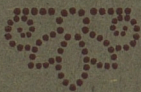
Дід та баба їх радо привітали, а котик вже ні-
коли більше не крав сметанки...

ЗМІСТ: Стор.

Неслух'яні козенята, (словацька)	5.
Ведмідь та лисичка, (ходська)	7.
Чого собака лихий на кішку? (чеська)	9.
Пес, (словацька)	13.
Явчкова мандрівка, (словацька)	18.
Про трьох зміїв, (словинська)	21.
Хитрий брехун, (чеська)	27.
Княженко Троян, (сербська)	28.
Печивал, (польська)	32.
Заворожена королівна, (чеська)	40.
Короленко та ремесство, (болгарська)	46.
Старий собака, (словацька)	49.
Яговинки, (чеська)	52.
Король Коята, (московська)	60.
Юрко з козою, (ходська)	76.
Невдячне курчатко, (чеська)	83.
Кіт та баран, (чеська)	86.

СКЛАД ВИДАННЯ:
Книжна Комора „ЧАС“,
Київ, Володимирська, 42.
Продаж _____
по всіх книгарнях України